

KEREM KASİDELERİNE DAİR
About Eulogies On “Kerem”

Dr. Zehra GÖRE*

ÖZ

Nazirecilik geleneği içinde önemli bir yere sahip olan “*kerem*” redifli kasidelerin ilki, nazire mecmualarına göre XV. yüzyılın büyük şairi Şeyhî tarafından yazılmıştır. Onu tanzir eden ilk şair Ahmed Paşa’dır. “*Kerem*” redifli kaside denilince akla ilk gelen isim olan Ahmed Paşa, sonradan bu redifle nazire yazmış şairler üzerinde Şeyhî’den daha fazla bir etkiye sahiptir.

Nazire mecmualarının ve divanların taranması neticesinde “*kerem*” redifli on bir kaside tespit edilmiştir. Bu makalede, Şeyhî’den başlayarak elde edilen on bir kaside ve şairi söz konusu edilmiştir. Bunlar arasında Resmî, Mehdî, Ahmed-i Rıdvân, Aşkî-i Üsküdârî ve Yüsrî’ye ait olanlar yazılış sebepleri, şekil ve muhteva özellikleri açısından incelenmiştir. Ayrıca yukarıda sayılan şairlerin “*kerem*” redifli kasidelerinin transkripsiyonlu metinleri sunulmuştur.

Anahtar Sözcükler: Nazire, kaside, redif, kerem kasideleri, Şeyhî, Ahmed Paşa.

ABSTRACT

The first of the eulogies with the rhyme “*kerem*”, which have a significant place in the tradition of poems written to emulate (paralell) others, was written by Sheikhy, the great poet of the 15th century, according to magazines of this poetic tradition. The first poet trying to emulate him was Ahmed Pahsa. Being the first name that comes to mind concerning eulogy with the rhyme “*kerem*”, Ahmed Pahsa had a greater influence than Sheikhy on poets who wrote emulating (paralell) poems with this “rhyme” .

As a result of an examination of the magazines of emulation and divan poetry, 11 eulogies with the rhyme “*kerem*” were determined. The present article is on these eleven eulogies and their poets beginning with Sheikhy. Among these, those belonging to Sheikhy, Ahmed Pahsa, Mehdy, Ahmed-i Ridvan, Ashky Uskudary and Yusry were examined in terms of the reasons why they were written, and their characteristics of form and content. Moreover, transcribed texts of the eulogies with the rhyme “*kerem*” belonging to the poets cited above were presented.

Keywords: Emulating poem, eulogy, rhyme, kerem eologies, Sheikhy, Ahmed Pahsa.

*Selçuk Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkçe Eğitimi Bölümü Öğrt. Üyesi.

Giriş

Eski Türk Edebiyatında “*kerem*” redifli kasideler, nazire geleneğinin en dikkate değer manzumelerinden biridir. Nazire mecmualarına ve kaynakların verdikleri bilgilere göre “*kerem*” redifiyle yazılmış ilk kaside ya da nazirecilikte zemin (model) şiir olarak adlandırılan manzume, XV. yüzyılın *Şeyhî’ş-Şuarâ*, *Hüsrev-i Şuarâ*, *Emîr-i Şuarâ*, *Serdâr-ı Şuarâ* sıfatlarıyla şöhret bulan şairi Şeyhî’ye aittir. Yaptığımız araştırmaya göre Şeyhî’nin bu kasidesi kendisinden sonra on bir şair tarafından tanzir edilmiştir. Bu şiire nazire yazan ilk şair Ahmed Paşa’dır. Ahmed Paşa bu redifle iki kaside yazmıştır. Tespit edildiği kadarıyla “*kerem*” redifli kasidesi olan şairler, şöyle sıralanabilir:

XV. yüzyıl: Şeyhî, Ahmed Paşa, Resmî, Mehdî, Cem Sultan, Ahmed-i Rıdvân, Behiştî Ahmed Sinan, Necâtî Bey.

XVI. yüzyıl: Hayâlî, Gelibolulu Âli, Aşkî-i Üsküdârî

XVIII. yüzyıl: Yüsrî.¹

Şeyhî

Yaşadığı dönemde üstadlığı kabul edilen Şeyhî, Türk edebiyatında Ahmed Paşa’dan başlayarak Fuzûlî’ye kadar etkisi yüzyıllar boyu devam etmiş bir şairdir. Birçok kaside ve gazelleri özellikle XV ve XVI. yüzyıl şairleri tarafından tanzir edilmiştir. Bu etki yeğeni Cemâlî ve Ahmet Paşa’da daha kuvvetlidir. Cemâlî onun gazellerine nazire yaptığı gibi, Hümâ vü Hümâyûn mesnevisinin başındaki gazelleri, Şeyhî’nin Husrev u Şîrîn mesnevisindeki kasideleri örnek alarak yazmıştır.²

Şeyhî’nin Germiyanoglu Yakub Bey’e sunduğu 22 beyit uzunluğundaki kasidesi bir methiyedir.³ Germiyanoglu Yakub Bey’in cömertliğinin övgüsünün yapıldığı manzumede şair, onun ihsanını beklediğini dile getirir. Şeyhî, şiirlerinde muhitinden ve devrinden şikâyet eden bir şairdir. Bu şikâyetleri

¹ Bu kasidelerden Ahmed Paşa, Cem Sultan, Behiştî Ahmed Sinan, Necâtî Bey, Gelibolulu Âli ve Hayâlî’ye ait olanlar, Prof. Dr. Mine Mengi’nin danışmanlığında “Nazire Geleneği İçinde Kerem Kasideleri” adıyla bir yüksek lisans tezinde konu edilmiştir. Tezde, kasideler nazire geleneği açısından tahlil ve mukayese yöntemiyle incelenmiştir. (bk. Mehmet İrkilata, *Nazire Geleneği İçinde Kerem Kasideleri*, Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana, 2007, 241s.) Bu sebeple yukarıda sayılan kasideler çalışmanın dışında tutulacak, Giriş kısmında bunlarla ilgili kısa açıklamalar yapılmakla yetinilecektir. Çalışmanın esasını diğer kasideler oluşturacak ve bu manzumelerin transkripsiyonlu tam metinleri makalenin sonuna ilave edilecektir.

² F.Kadri Timurtaş, “Şeyhi’nin Şöhreti ve Tesiri”, *Makaleler* (hzl. Mustafa Özkan), s.477-478

³ Ali Canib Yöndem vd., *Şeyhî Divanı, Tarama Sözlüğü ve Nüsha Farkları*, İstanbul, 1942, s. 28-29.

sanatının anlaşılabilmesi, kendisine haset edenler ve takdir edilmediği için refah içinde yaşayamadığına dairdir. Timurtaş, Şeyhî'nin bu şikâyetlerinin haklı tarafları olduğu görüşündedir. Buna gerekçe olarak Germiyanolu Yakub Bey'in şiirden pek anlamamasını gösterir. Her ne kadar şiirden anlamasa da Germiyanolu Yakub Bey cömert bir hükümdar olarak tanınmaktadır.⁴ Onun, aynı zamanda tabibi ve musahibi olan Şeyhî'yi lütuf ve ihsanından mahrum ettiği düşünülemez. Bu sebeple kasideden alınan,

Şükr kıl fakrunile itme şikayet Şeyhî
Derdüne şâh-ı kerîm eyleye dermân-ı kerem (19. beyit)

beytini, fakirliğinden dem vuran şairin mağduriyeti olarak değil, “*kerem tartısını eline aldığımda iki cihanın nimeti onun himmetinin yanında hafif kalır*” dediği (12. beyit) Yakup Bey tarafından, sanatçı ruhunun takdir edilmesini isteme şeklinde değerlendirmek daha yerinde olacaktır.

Ahmed Paşa

Bilinen “*kerem*” kasideleri içinde en meşhuru olan kaside, Ahmed Paşa'ya aittir. Fatih Sultan Mehmed'in övgüsü hakkında yazılan kaside 35 beyit uzunluğundadır.⁵ Tezkirelerin aktardığı bilgilere göre, Ahmed Paşa ilim, fikir, sanat gibi pek çok konuda padişahın nazarında önemli bir şahsiyet olup vezirlik makamına kadar yükselmiştir. Padişahın şaire olan teveccühünü çekemeyenler, onu padişahın gözünden düşürmek için ortaya ahlâkî bir dedikodu atarlar. Bunun neticesinde padişahla arası açılan Ahmed Paşa, Fatih Sultan Mehmed'in gazabına uğrar. Padişah Ahmed Paşa'yı önce öldürtmek niyetiyle hapsedtirir; sonuçta Ahmed Paşa mağfîret dilemek için “*kerem*” kasidesini yazar. Fatih Sultan Mehmed de hem hocalık hatırı hem de diğer üstün vasıfları sayesinde Ahmed Paşa'nın canını bağışlar, ancak saraydan uzaklaştırır.⁶

Ali Nihad Tarlan, “*Ahmed Paşa Divanı*” adlı eserinin giriş kısmında “*kerem*” kasidesinin tezkirelerin söylediği ahlakî sebepten yazılmadığını, kasidenin “*mahiyetini bilmediğimiz bir sebeple ancak teveccüh ve alakayı*

⁴ F. Kadri Timurtaş, “Şeyhî'nin Hayatı ve Şahsiyeti”, *Makaleler* (hzl. Mustafa Özkan), Ankara, 1997, s. 421-423.

⁵ Ali Nihad Tarlan, *Ahmed Paşa Divanı*, İstanbul, 1966, s. 60-63.

⁶ Rıdvan Canım, *Latîfî, Tezkiretü's-Şuarâ ve Tabsıratü'n-Nuzamâ (İnceleme-Metin)*, Ankara, 2000, s. 157-158; Kınalızâde Hasan Çelebi, *Tezkiretü's-Şu'arâ* (hzl. İbrahim Kutluk), Ankara, 1989, C. 1, s. 136; ; Filiz Kılıç, *Meşâirü's-Şuarâ, İnceleme-Tenkitli Metin* (Yayınlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü), Ankara, 1994, s. 108-109; ; Beyânî, *Tezkiretü's-Şuarâ* (hzl. İbrahim Kutluk), Ankara, 1997, 74; Mustafa İsen, *Kühü'l-Ahbâr'ın Tezkire Kısmı*, Ankara, 1994, s. 131.

kaybeden bir insanın onu tekrar kazanmak için yazılan” bir manzume olduğunu ifade eder. Tarlan, Fatih gibi kadirşinas bir padişahın bu denli takdir ettiği vezirini sadece ahlâk bakımından bir anda öldürtmeye kadar gitmeyeceği, tezkire yazarlarının hikâyeyi rivayet halinde nakledip, yeterince incelemedikleri ve “*kerem*” kasidesinin ruh ve üslûbunun bu şekilde düşünmeye izin vermeyeceği görüşündedir.⁷

Ahmed Paşa’nın “*kerem*” kasidesini incelediğimizde Ali Nihat Tarlan’ın görüşlerine katılmak mümkündür. Gayet ince, duygusal ve mükemmel bir tarzda yazılmış kasidede, ölüm korkusu içinde olan bir insanın edası bulunmaz. Bununla birlikte padişah ile Ahmed Paşa arasında geçtiği rivayet edilen hadiseyi hatırlatacak bir işaret de yoktur. Ancak hadisenin ne olduğu belirtilmese de, Ahmed Paşa, aşağıdaki beyitte padişahın alçak insanların sözünü dinlememesi, onlara inanmamasını ister. Bu da Ahmed Paşa’nın kendisine iftira edildiği, söylenenlerin alçak kimselerin ürünü olduğu şeklinde değerlendirilebilir:

Ekremü’l-halksın iy vâsita-i ‘ıkd-ı kerem
Her le’îmün sözün işitme budur şân-ı kerem (26. beyit)

Aşağıdaki beyitte de padişaha, övgü bülbülünü gam kafesinde bırakma, diyen şairin bu söyleyişi onun hapis hayatını düşündürmektedir. Zira tezkirelere göre şair, bu kasideyi hapisteyken yazmıştır:

Midhatın bülbülünü gam kafesinde koma kim
Hayfdur tûtiye zehr iy şekeristân-ı kerem (25. Beyit)

“*Kerem*” kasidesinin belki de en bilinen ve söyleyiş açısından en mükemmel beyti şudur:

Kul hata kılssa n’ola ‘afv-ı şehensâh kanı
Tutalum iki elüm kanda imiş kanı kerem (27. beyit)

Bu beyte bakarak, şairin hata işlediğini kabul eden bir edasının olduğu söylenebilir. Ancak kulların hatada bulunmasında şaşılacak bir şey yoktur. “*Tutalım*” ya da “*farzedelim iki elim kandaymış*”, diyerek aslında kabahatinin o kadar büyük olmadığını, eğer böyleyse de affa mazhar olması gerektiğini ifade eder.

Sonuç olarak, Ahmed Paşa’nın bu kasideyle bağışlanmayı dilediği açıktır ve kasidenin üslûbu, affını beklediği kabahatin hiç de basit olmadığını hissettirecek mahiyettedir. Diğer taraftan Ahmed Paşa’nın yaşadığı yüzyılda

⁷ Ali Nihat Tarlan, *Age*, s. VII-VIII.

ahlakî bir suç, bir insanın ölümüne ferman verilmesi için de yeterli bir sebep olsa gerektir.

Ahmed Paşa'nın divanında 43 beyitlik bir “*kerem*” kasidesi daha vardır.⁸
Kaside,

Yine ‘îd oldı bu gün irdi çü devrân-ı kerem
Zevk u ‘ayş it yine hurrem olup ey kân-ı kerem

beytiyle başlar. Zaman zaman Ahmed Paşa'nın “*kerem*” redifiyle yazdığı bu iki kaside karıştırılmıştır. Nitekim kaynaklar, Ahmed Paşa'nın sadece bir kasidesinden bahsetmektedir ve bunlarda örnek verilen beyitler, her iki kasideden alınmıştır. Bu kasidenin,

Ya'ni kim Âsaf-ı devrân mu'în-i fuzalâ
K'ayağı toprağıdur sürme-i a'yân-ı kerem (11. beyit)

beytinden hareketle kasidenin bir vezire yazıldığı anlaşılmaktadır. Kaynaklar bu vezirin Mahmud Paşa olabileceğini belirtmektedirler.⁹

Cem Sultan

Cem Sultan, Şeyhî'yi tanzir eden bir başka şairdir. 74 beyit uzunluğundaki kasidesini, büyük kardeşi Sultan II. Bâyezid'e sunmuştur.¹⁰ Babası Fatih Sultan Mehmed'in ölümü üzerine, ağabeyi II. Bayezid ile saltanat mücadelesine giren, hiç olmazsa hükümdarlığı paylaşmak isteyen Cem Sultan'a bu isteği pahallıya mâl olmuştur. Bu hırsla Cem Sultan, hazin bir hayat macerası içinde olmuş, bazı savaşlar ve mağlubiyetlerden sonra Rodos şövalyelerinin ve Papa'nın eline düşmüştür.¹¹ Her ne kadar Rodos'ta bir hükümdar gibi karşılanıp, hürmet görse de şövalyelerin menfaati için kullanılacak bir esir olmuştur. Şehzâde, içinde bulunduğu felaketin önemini kavramış ve buradan II. Bâyezid'e yazdığı mektupta kendini “*küffâr elinde*” bırakmamasını rica etmiştir. Şehzâde'nin II. Bâyezid'e yazdığı bu tazarrûnâme kendisinin vicdanen ne kadar perişan ve pişman olduğunun bir vesikasıdır. Yaptıklarından ızdırıp duyarak büyük bir üzüntü ile kardeşinden özür dileyip affını ister. Ancak bu durumda kardeşinden aldığı cevaplarla ithama uğrar, acı sözlerle gururu incinir. Bu yüzden Cem Sultan, içinde bulunduğu firarî ve esaret hayatı içinde zıt duygu ve

⁸ Ali Nihad Tarlan, *Age*, s. 82-84.

⁹ Turgut Karabey, *Ahmed Paşa, Hayatı, Edebî Kişiliği, Eseri ve Bazı Şiirlerinin Açıklamaları*, Erzurum, 1991, s. XII-XIII.

¹⁰ Cem Sultan Divanının Üniversite Kütüphanesi TY 5547 numarada kayıtlı bulunan nüshasında bu manzumenin başında “*Cem Sultân Selîme yazup irsâl eylediği kasîde vü niyâzıdır*” başlığı yazılıdır.

¹¹ Nihad Sami Banarlı, *Resimli Türk Edebiyatı Tarihi*, İstanbul, 1971, s. 450.

düşünceler arasında bocalar. Bu zıtlık, acz ve gurur şeklinde eserlerinde kendini gösterir.¹²

Cem Sultan'ın “*kerem*” kasidesi tespit edilen kasideler arasında en uzun olanıdır. Aşırı sözlerle övdüğü memduhunun lütfü, cömertliği gayet zarif hayallerle ve teşbihlerle işlenmiştir. Şair, halini ortaya koyduğu 33. beyitten sonra II. Bâyezid karşısında aczini ifade etmiştir. Bu beyitler oldukça dokunaklı ve liriktir:

Dilini deldi Cem'ün tîg-ı cefâ hâme bigi
Nâme takrîr idemez hâlini sultân-ı kerem (33. beyit)

Ben ne dille seni vasf eyleyem iy zıll-ı Hudâ
Hak kimdür ki seni medh ide iy kân-ı kerem (34. beyit)

Lîk bî-vâsıta hâlüm sana arz eylemege
Bu redîfî bana arz eyledi hullân-ı kerem (35. beyit)

Kasidenin devamında da şair, bir hata içine düştüğünü, sultana nankörlük ettiğini-hatta bunu “*keremin ekmeği gözüme dursa şaşılmamalı*”, diye bir beddua ile ifade eder- sultanın kapısına bir ayıp ile yüz vurduğunu söyleyerek, affetmenin sultanlığın şanından olduğunu yazar. Cem Sultan, sık sık içinde bulunduğu durumun kendisine reva olmadığını tekrarlar ve “*umaram*” diyerek padişahın inayeti için ümitvar olur. Bu söyleyişlerle uğradığı felaketin idrakinde olan şairin çaresizliği hissedilir. Kaside, II. Bâyezid'in ömrünün devletinin devamı için söylenmiş oldukça güzel bir dua ile biter. Ne yazık ki bütün bu acıklı hâl, yalvaran sözler netice vermez ve Cem Sultan, kendisine nazire yazdığı Ahmed Paşa kadar şanslı olamaz. Kasideyle umduğunu bulamaz ve ömrü, gurbet elde, esarete iken bir zehirlenme ile nihayet bulur.

Behiştî Ahmed Sinan Çelebi

Doğum ve ölüm tarihleri hakkında kesin bir bilgi yoktur. II. Bâyezid'in himayesinde iyi bir öğrenim görmüştür. Bir süre sancak beyliği yapmıştır. Padişahın hizmetinde bulunduğu sırada gözden düşünce, hayatından endişe ederek korkup İran'a kaçmıştır. Herat'ta, Sultan Hüseyin Baykara'ya sığınan Behiştî, burada Ali Şir Nevâî, Molla Câmî gibi dönemin ünlü şairleriyle tanışmıştır. Bir süre sonra Hüseyin Baykara'nın Behiştî'nin affedilmesi için bir elçi ve beraberinde çeşitli hediyeler göndermesi ve kendisinin padişaha “*kerem*” redifli bir kaside takdim etmesi sonuç verince II. Bâyezid'in affına mazhar olmuş ve tekrar İstanbul'a dönmüştür. Gazellerinde Çağatay ve Azerî Türkçesi özelliklerine yer veren Behiştî, şiirlerinde Ali Şir Nevâî ve Hüseyin Baykara'dan

¹² İsmail Hikmet Ertaylan, *Sultan Cem*, İstanbul, 1951, s. 150.

etkilenmiş; Osmanlı şairleri içinde “*hamse*” şairlerinden biri olarak kabul edilmiştir. Divanından bahsedilmekteyse de ele geçmemiştir, bazı mecmualarda şiirlerine rastlanılmaktadır.¹³

Behiştî'nin divanına ulaşamadığı için, “*kerem*” redifli kasidesinin tamamı elde edilememiştir. Kaynakların verdiği bilgilere bakarak kasidesini II. Bâyezid'e sunduğu anlaşılmaktadır. Sehî Bey, kasideden aşağıya verilen beyti aktarmaktadır. Beyitten anlaşıldığına göre hayat hikâyesinin de ışığında şair, bu kasideyi padişahın hatasının bağışlanması için yazmıştır:

Ne kul ola ki anın olmaya cürm ü günehi
Ne hatâ ola ki ‘afv etmeye sultân-ı kerem¹⁴

Necâtî Bey

Necâtî Bey, kasidesini Şehzâde Mahmud vâsfinda yazmıştır. Kaside, 32 beyit uzunluğundadır.¹⁵ Maiyetinde bulunduğu Şehzade Abdullah vefat edince Saruhan sancağına tayin edilen Necâtî Bey, Şehzade Mahmud'un maiyetine verilmiş ve nişancılıkla görevlendirilmiştir. Şiire ilgisi olan Şehzade Mahmud ile aralarında sıkı bir münasebet kurulmuştur. Aşağı yukarı üç yıl yanında bulunduğu Şehzade Mahmud'a yedi kaside, iki kıt'a, terci'-i bend tarzında yedi bendlik bir mersiye ve ölümüne bir tarih yazmıştır. Bütün şiirlerinde memduhunu zengin sıfatlarla övmüştür.¹⁶ “*Kerem*” kasidesi de bu özellikleri taşıyan bir manzumedir. Şairin kasideyi söylemesindeki asıl amaç, şehzadenin cömertliğini övüp ondan ihsan umarak, dünyalık dilemektir. Kasidede maksadın dile getirildiği beyitlerde; *Necâtî kölenin sözlerini dinle ve lütufta bulun ki o, cömertlik hânını öven ihsan bahçesinin bülbülü olmuştur. Ey keremin sultanı ben köleni dünyanın zulmünden kurtar ve ben fakire lütufta bak. Lütufta ve iyilik âdet iken sen cefa yapısın kurma, cömertlik imkanı varken eziyete meyl etme* (23-26. beyitler), diyen şair aczinden bahsederek, şehzadenin kendisine lütuflarda bulunmasını istemiştir. Başka bir ifadeyle Necâtî Bey'in bu kasidesi, Şehzade Mahmud'un cömertliği vâsfinda bir methiyedir.

¹³ Mustafa İsen, *Sehî Bey Tezkiresi, Heşt Behişt*, Ankara, 1998, s. 172; Rıdvan Canım, *Latîfî, Tezkiretü's-Şuarâ ve Tabsiratü'n-Nuzamâ (İnceleme-Metin)*, Ankara, 2000, s. 194-196; Kınalızâde Hasan Çelebi, *Tezkiretü's-Şu'arâ* (hızl. İbrahim Kutluk), Ankara, 1989, C. 1, s. 225-226; Hasan Aksoy, “Behiştî Ahmed Sinan Çelebi”, *TDVİA*, C. 6. s. 144-145.

¹⁴ Mustafa İsen, *Sehî Bey Tezkiresi, Heşt Behişt*, Ankara, 1998, s. 172.

¹⁵ Ali Nihad Tarlan, *Necâtî Beg Divanı*, İstanbul, 1693, s. 69-71

¹⁶ Mehmed Çavuşoğlu, *Necâtî Bey Divanının Tahlili*, İstanbul, 1971, s. 59.

Hayâlî Bey

Hayâlî Bey, pek çok kasidesi gibi “*kerem*” redifli kasidesini de Kânûnî Sultan Süleyman için yazmıştır.

Gerçi baş egmedi Cemşîd ile hâkâna kerem
Geldi oldu bugün Şâh Süleymâna kerem

beytiyle başlayan ve şairin divanında “*Kasîde-i Kerem*” başlığıyla yer alan manzume 23 beyit uzunluğundadır.¹⁷ Kânûnî’nin iltifat ve himayesini kazanmış bir şair olan Hayâlî Bey, onun devrinde rahat bir hayat sürmüş ve sanatının parlak dönemini icra etmiştir. Padişaha sunduğu gazeller ve kasideler sayesinde kendisine önce ulûfe bağlanmış sonra tumar ve zeamet verilmiştir. Pek çok şiirinde tevliyet, dirlik, tumar istemiştir.¹⁸ Nitekim şairin “*kerem*” redifli kasidesinde de maksadını dile getirdiği beyitlerde; *esirgemededen vermek padişaha mahsustur, bu arada beyler ise daha rezil olmuş alçalmışlardır, emirlere yaraşacak cömertlik bunların yaradılışlarının cimriliği haline geldi, birisinin makamını bana lütfet ki cömertlik, bayrağımın ucundaki hilâli Zuhal yıldızına ulaştırsın* (19-20. beyitler), diyerek bir mansıp istediğini açıkça ifade etmiştir.

Gelibolulu Âli

16. yüzyılın hem tarih hem de edebiyat alanında pek çok eser veren önemli isimlerinden biri olan Gelibolulu Âlî, divanında yer alan 37 beyit uzunluğundaki “*kerem*” redifli kasidesini maiyetinde görev yaptığı Lala Mustafa Paşa’ya yazmıştır.¹⁹

Mîr-i mîrân-ı Budin Hazret-i Paşa-yı kerîm
Mustafa-nâm u ‘alî-himmet ü Dârâ-yı kerem (11. beyit)

Gelibolulu Âlî’nin naziresinde dikkat çeken bir husus kafiye ile ilgilidir. Manzume, kafiye farklılığı ile zemin şiirden ve tespit edilen diğer nazirelerden ayrılır. Nazire geleneğinde zemin şiirle nazire arasında kafiye birliğinin bulunması yaygın kabullerdenden birisidir. Bu durum nazire kavramının tanımlanmasında da önemli bir ölçü olmakla birlikte her zaman belirleyici bir özellik değildir. Başka bir ifadeyle bu özellik bütün nazireleri kapsamamaktadır.²⁰ Nitekim “*kerem*” redifli kasidelerin zemin şiiri olan Şeyhi’ye ait kasidede “*ân*” sesleri kafiyeyi teşkil ederken Gelibolulu Âlî’nin kasidesinde “*â*” sesi kafiyeyi oluşturur.

¹⁷ Ali Nihat Tarlan, *Hayâlî Bey Divanı*, İstanbul, 1945, s. 47-48.

¹⁸ Cemal Kurnaz, *Hayâlî Bey Divanının Tahlili*, İstanbul; 1996, s. 25.

¹⁹ İ. Hakkı Aksoyak, *Gelibolulu Mustafa Âlî ve Divanlarının Tenkitli Metni* (Yayınlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü), Ankara, 1999, s. 91-93.

²⁰ M. Fatih Köksal, *Sana Benzer Güzel Olamaz, Divan Şiirinde Nazire*, Ankara, 2006, s. 33 vd.

Kasidede Lala Mustafa Paşa'nın cömertliğinin övgüsünü yapan şair, aşağıdaki beyitlerden de anlaşılacağı üzere Paşa'dan himmet ummaktadır:

Serverâ lutf ile ansan n'ola 'Âlî kulını
Ol dahi kalmasa 'ahdünde müberrâ-yı kerem (29. beyit)

Hak bilür dâ'î-i dergâhun o vassâfindur
Müstehakdur ne kadar kılsa temennâ-yı kerem (30. beyit)

Bezmün ümmîdi gelür gönline çünkim her dem
Lâzım oldu ana v'allahî hedâyâ-yı kerem (31. beyit)

İltifâtun durur ancak garazum yoksa şehâ
Bendedür nazm-ı güher-pâşuma lala-yı kerem (32. beyit)

RESMÎ, MEHDÎ, AHMED-İ RIDVÂN, 'AŞKÎ-İ ÜSKÜDÂRÎ VE YÛSRÎ'NİN "KEREM" REDİFLİ KASİDELERİ

a. Kaside Yazarları, Kasidelerin Memduhları ve Yazılış Sebepleri

Resmî

Ahmed Paşa, Fatih'in affına mazhar olup Bursa'ya sürüldükten sonra, devrin büyük şairi olarak, Bursa şairlerinin ustası ve koruyucusu olmuştur.²¹ Bu şairlerden biri de Resmî'dir. Bezzâz olan Resmî, hem şiir sahasında hem de resim sanatında ustadır. Özellikle gazel tahmis etmede çok başarılıdır. Latîfî, tezkiresinde bu tahmisleri "*bi-bedel*" olarak değerlendirir ve Resmî'nin şiirlerinin elden ele dolaştığını belirtir. Anadolu şairlerinden özellikle Şeyhî, Ahmed Paşa ve Nizâmî'yi üstün tutan Resmî, onların her birinin birer gazelini tahmis etmiştir.²² Kabiliyetli, gönlü hoş, şiirinden hoşlanılan, özellikle gazelleri beğenilen²³ aynı zamanda hiciv ve hezele de meraklı olan şair, zamanın büyüklerinden birine manzum bir arz-ı hâl vermiş caize beklerken sadece takdir edilince kızarak, aşağıda matla beyti verilen "*yuf*" redifli bir gazelle hicvetmiştir.²⁴

Rûzgârın bize bu zulm-i firâvânına yûf
Varımız virmez ele dâver-i devrâna yûf

Kaynaklardan anlaşıldığına göre, fazla bir tahsili olmamakla birlikte, Ahmed Paşa'nın meclislerinde bulunan ve buralarda kendini yetiştiren Resmî,

²¹ Haluk İpekten, *Divan Edebiyatında Edebî Muhitler*, İstanbul, 1996, s. 218.

²² Rıdvan Canım, *Latîfî, Tezkiretü's-Şuarâ ve Tabsiratü'n-Nuzamâ (İnceleme-Metin)*, Ankara, 2000, s. 272.

²³ Mustafa İsen, *Sehî Bey Tezkiresi, Heşt Behişt*, Ankara, 1998, s. 185.

²⁴ Mustafa İsen, *Kühü'l-Ahbâr'ın Tezkire Kısmı*, Ankara, 1994, s. 137.

şiiir sahasında Ahmed Paşa'yı takip etmiş, onun birçok şiiirine nazire söylemiştir.²⁵ Resmî'nin Eğirdirli Hacı Kemâl'in Câmîü'n-Nezâir adlı nazire mecumasında rastladığımız "kerem" redifli kasidesi²⁶ de Ahmed Paşa'ya nazire niteliğindedir. Adı geçen mecmuada, Şeyhî'ye nazire yazdığı şiiirlerin varlığından hareketle ve kaynakların verdiği bilgilere bakarak Şeyhî'nin Resmî üzerinde etkisi olduğu anlaşılmaktadır. Ancak "kerem" kasidesi söz konusu olduğunda, Resmî'nin kasidesinin Şeyhî'den değil, Ahmed Paşa'dan izler taşıdığı görülür. Kasidenin pek çok beyti Ahmed Paşa'nın "kerem" kasidesinin beyitlerini andırır. Her iki kasidenin matla beyitlerindeki söyleyiş benzerliği, bu etkiyi örneklendirebilecek niteliktedir:

Ahmed Paşa:

Ey muhît-i keremün katresi 'ummân-ı kerem
Bâg-ı cûd ebr-i kefünden tolu bârân-ı kerem

Resmî:

Ey serîr-i keremün pâyese pâyân-ı kerem
Himmetün sahn-ı serâ perdesi eyvân-ı kerem

Kasidenin aşağıdaki beytine bakarak devrin padişahı Fatih Sultan Mehmed'e yazıldığı anlaşılmaktadır:

İftihâr-ı 'ulemâ ya'nî hudâvend-i cihân
Âb-rûy-ı fuzalâ hazret-i sultân-ı kerem (5. Beyit)

Padişahın cömertliğinin övgüsünün yapıldığı kasidede Resmî, onun lutfundan, ihsanından nasiplenme isteğini dile getirmiştir:

N'ola hân-ı keremün toylasa ben dervişünü
Olmuşam zâviye-i lutfuna mihmân-ı kerem (20. beyit)

Ka'be-i ehl-i recâdur işigüñ Merve hakkı
Sa'yüm oldur ki tavâf eyleyüm ey kân-ı kerem (21. beyit)

İrem işigüne yüz 'özrile urdum yire yüz
Nazar itsen n'ola ben bendeye sultân-ı kerem (22. beyit)

Resmiyâ gam yime şimden girü var eyle du'â
Hâlünü anladı vü bildi sühan-dân-ı kerem (23. beyit)

Mehdî

Bursalı olan Mehdî, Fatih Sultan Mehmed'in makbul tuttuğu şairlerdendir. Neşeli, güler yüzlü, nüktedir. İrticalen şiiir söyleme kabiliyeti ve

²⁵ Haluk İpekten, *Divan Edebiyatında Edebî Muhitler*, İstanbul, 1996, s. 128.

²⁶ Eğirdirli Hacı Kemâl, *Câmîü'n-Nezâir*, Bâyezid Genel Ktp., Nu. 5782, v. 240b.

mükemmel bir Farsçası vardır. Padişahın çok ihsanını görmüştür.²⁷ Bununla birlikte bazı tezkirecilerin ve zamanın şairlerinin eleştirilerine hedef olmuştur. Gelibolulu Âlî'ye göre, şiirlerinde mana aramak boşunadır ve sözleri henüz “*nâ-pûhte*” iken padişah onu şair addetmiştir.²⁸

Mehdî'nin, Câmîü'n-Nezâir'de tespit ettiğimiz naziresi “*Nazîre-i Mehdî be-Nâm-ı Mehmed Gâzî*” başlığıyla.²⁹ Başlıktan da anlaşılacağı üzere Mehdî, “*kerem*” kasidesini Fatih Sultan Mehmed'e yazmış ve sunmuştur:

Hân Mehmed ki diyâr-ı ‘Araba oldı penâh
Rûm sâlârı ‘Acem serveri sultân-ı kerem (9. beyit)

Yazılan nazireler içinde en kısa olanıdır. On üç beyit uzunluğunda olan kasidede şair, padişahın övgüsünü fazla uzatmamıştır. Kasideden anlaşıldığına göre, yazılış sebebi bir borç meselesidir. Bu yüzden padişahın yardım ister:

Borcdan kurtulayın sormıyayın kimseye kim
Kanı âyin-i sehâ kandardır erkân-ı kerem (12. beyit)

Ahmed-i Rıdvân

XV. yüzyılın ikinci yarısıyla XVI. yüzyılın ilk yarısında yaşamış olan Ahmed-i Rıdvân, Ohrî veya o çevrede doğmuştur. Kaynaklarda babasının adının Abdullah olarak kaydedilmesi ise onun devşirme olduğunu gösterir. Bir ara defterdar olmuş, sonra da Anadolu'nun değişik yerlerinde ve Rumeli'de sancak beyliklerinde bulunmuştur. II. Bâyezid tarafından kendisine Dimetoka yakınlarındaki Ahmed Fakihlü (Ece) Köyü verilmiştir. Hayatının son yıllarını Edirne'de geçirmiştir. Eserlerinde hayatıyla ilgili bütün yakınmalarına rağmen, Edirne'de medrese, tekke ve türbe yaptıracak kadar maddi güce sahip olan şair, “*Tütünsüz*” ya da “*Bî-duhân*” lakaplarıyla tanınmış olup, Edirne'de ölmüştür.³⁰

Latîfî, Ahmed-i Rıdvân'ın çok sayıda şiiri bulunmasına rağmen, şiirlerinin edebî değeri bulunmadığını söyleyerek, *sadece vezinli sözler söyleyen biridir, şiirlerinin, ifade ve üslûbunun tadı tuzu yoktur, defter ve divanının,*

²⁷ Rıdvân Canım, *Latîfî, Tezkiretü'ş-Şuarâ ve Tabsiratü'n-Nuzamâ (İnceleme-Metin)*, Ankara, 2000, s. 509.

²⁸ Mustafa İsen, *Künhü'l-Ahbâr'ın Tezkire Kısmı*, Ankara, 1994, s. 145.

²⁹ Eğirdirli Hacı Kemâl, *Câmîü'n-Nezâir*, Bâyezid Genel Ktp., Nu. 5782, v. 242a.

³⁰ İsmail Ünver, *Ahmed-i Rıdvân, Hayatı, Eserleri ve Edebî Şahsiyeti* (Basılmamış Doçentlik Tezi), Ankara, 1982, s. 16-28; Rıdvân Canım, *Edirne Şairleri*, Ankara, 1995, s.27; Rıdvân Canım, *Latîfî, Tezkiretü'ş-Şuarâ ve Tabsiratü'n-Nuzamâ (İnceleme-Metin)*, Ankara, 2000, s. 169-170; Mustafa İsen, *Sehî Bey Tezkiresi, Heşt Behişt*, Ankara, 1998, s.88; Kınalızâde Hasan Çelebi, *Tezkiretü'ş-Şu'arâ* (hzl. İbrahim Kutluk), Ankara, 1989, C. 1, s. 149.

kısacası bütün şiirlerinin yüzü suyu birkaç beyittir, der.³¹ Kınalızâde Hasan Çelebi de Latîfî'nin bu olumsuz düşüncelerine katılır.³² Sehî Bey, Nizamî'nin hamsesini Türkçe'ye çevirdiğini söylediği Ahmed-i Rıdvân'ın, mesnevilerinin gazellerinden daha güzel olduğu değerlendirmesini yapar.³³

Ahmed-i Rıdvân, divanında yer alan “*kerem*” redifli kasidesini³⁴ II. Bâyezid'e yazmıştır. Bunu memduhunun ismini andığı aşağıdaki girizgâh beytinden anlıyoruz:

Bâ-kelimât ki be-Hak âmede ez-'ahd-i kadîm
Bâyezid-i şeh-i sultân ki budur hân-ı kerem (5. beyit)

Şair, kasidesinde II. Bâyezid'den hem bağışlanmak hem de segbân olabilmek isteğini dile getirmektedir. Kasidenin,

Ben günâh itdüm ise n'ola günâhım 'afv it
Başdan ayaga günâh oldısa kul kanı kerem (26. beyit)

beytinden anlaşıldığına göre, Ahmed-i Rıdvân padişahın suçunun affedilmesi için özür dilemektedir. Prof. Dr. İsmail Ünver, Ahmed-i Rıdvân'ın hayatına dair bilgi verirken konuyla ilgili olarak; M.1483 yılında Ahmed-i Rıdvân'ın adına düzenlenmiş vakfiyede onun defterdar olduğunu ve Dimetoka'daki Ahmed Fakihlü köyünün şaire II. Bâyezid tarafından mülk olarak verildiğini, bu durumun tapu defterine tescil edildiğini aktarır. Bu vakfiyede defterdar olduğu bildirilen Ahmed-i Rıdvân'ın, iki yıl sonraki tapu kaydında “*eski defterdar*” olarak anılmasını ise onun bu görevden ayrıldığı veya azledildiği şeklinde değerlendirir. “*Kerem*” redifli kasidesinin yukarıda verilen beytine bakarak da şairin bir hatası yüzünden defterdarlıktan azledildiği ve bu kasideyle ondan özür dilediği;

Kâ'ilem himmetün ile ki olam bir segbân
Çünkü bârân ile fer bula gülistân-ı kerem (40. beyit)

beytinin dalaletiyle de padişahın iş istediği yorumunu yapar.³⁵ Netice itibariyle Ahmed-i Rıdvân'ın kasidesinden mahiyeti açık olmamakla birlikte bir suç yüzünden af dilediği ve Osmanlı saraylarında av köpeklerine bakmakla görevli bir segbân olmak istediği anlaşılmaktadır.

³¹ Rıdvân Canım, *Latîfî, Tezkiretü'ş-Şuarâ ve Tabsıratü'n-Nuzamâ (İnceleme-Metin)*, Ankara, 2000, s. 169.

³² Kınalızâde Hasan Çelebi, *Tezkiretü'ş-Şu'arâ* (hzl. İbrahim Kutluk), Ankara, 1989, C.1, s. 149.

³³ Mustafa İsen, *Sehî Bey Tezkiresi, Heşt Behişt*, Ankara, 1998, s. 88.

³⁴ *Divân-ı Rıdvân*, TDK Ktp. Yz. Nu. 32, v.125.

³⁵ İsmail Ünver, *Ahmed-i Rıdvân, Hayatı, Eserleri ve Edebî Şahsiyeti* (Basılmamış Doçentlik Tezi), Ankara, 1982, s. 17-18.

Aşkî-i Üsküdârî

XVI. yüzyılın ilk yarısında doğan Aşkî'nin hayatıyla ilgili bilgiler sınırlıdır. Asıl adı İlyas'tır. Babası, Dergâh-ı Muallâ yeniçerilerinden olup Rumeli Hisarlıdır. Şairin kaynaklarda “*Üsküdârî*” diye tanınması Üsküdar'da oturmasındandır. Küçük yaşta medrese eğitimi gören Aşkî, daha sonra babası gibi yeniçerilik yapmıştır. 1521 yılında Kânûnî'nin Belgrat seferine katılmış ve askerliği münasebetiyle padişahın yakınında bulunmuştur. Bu meslekte hayli ilerlemiş, “*solak*” ve “*peyk*” rütbeleriyle padişahın güvendiği kişiler arasına girmiştir. Kânûnî'ye pek çok kaside ve müzeyyel gazel sunan Aşkî, bu sayede padişahın nazarında kazandığı teveccühü devam ettirme gayretinde olmuştur. Katıldığı pek çok sefer, onun birçok yeri görme ve tanıma fırsatı yakalamasını sağlamış, kazandığı bu dünya görüşü renkli hayaller olarak şiirine yansımıştır. Kânûnî ile katıldığı Alman seferinde esir düşünce, öldü sanılarak ulûfesi kesilmiştir. Bu esaret hayatının neticesinde birçok sıkıntı ve ıztıraptan sonra kurtulup İstanbul'a gelmişse de başı dertten kurtulmamıştır. Artık yaşı ilerleyen Aşkî, o günlerde Müeyyedzâde'nin Bayramî tekkesine devam etmiş; burada Ebülfazl Çelebi ile tanışmış ve onun himmetiyle küttâb zümresine katılmıştır. Burada kısa bir süre çalıştıktan sonra gözlerindeki rahatsızlık yüzünden görevinden ayrılmıştır.

Ebülfazl Çelebi sayesinde sıkıntılarından kurtulan şair, onun ölümünden sonra devrin padişahının himayesine sığınır. Kânûnî'ye sunduğu şiirler karşılığında yüklü ihsanlar alır. Elde ettiği gelirle Üsküdar'da bir yalı satın alır. Aşık Çelebi, bu yalıda yaşanan gösterişli hayatı ayrıntılarıyla anlatır. Fakat bir süre sonra şair için çileli günler tekrar başlar; eşi ölür, geliri kesilir, borçları yüzünden evi rehin düşer. Gözleri de tamamen görmez olmuştur. Tahta çıkan II. Selim'den de yardım göremeyen Aşkî'nin hayatı sıkıntılar ve yoksulluklar içinde son bulmuştur.³⁶

Aşkî'nin “*kerem*” redifli kasidesi manzum arz-ı hâl ve şikâyetnâme olma özelliğini taşıyan bir manzûmedir.³⁷ Yukarıda özetlenen hayat hikâyesinden izler taşıyan şiirde şair, ne kadar sıkıntı içinde bulunduğunu ve haksızlığa

³⁶ Aşkî için bk., Mustafa İsen, *Sehî Bey Tezkiresi, Heşt Behişt*, Ankara, 1998, s. 247; Rıdvan Canım, *Latîfî, Tezkiretü's-Şuarâ ve Tabsiratü'n-Nuzamâ (İnceleme-Metin)*, Ankara, 2000, s. 394-395; Kınalızâde Hasan Çelebi, *Tezkiretü's-Şuarâ* (hzl. İbrahim Kutluk), Ankara, 1989, C.2, s. 636; Beyânî, *Tezkiretü's-Şuarâ* (hzl. İbrahim Kutluk), Ankara, 1997, 176; Süleyman Solmaz, *Ahdî ve Gülşen-i Şuarâsı (İnceleme-Metin)*, Ankara, 2005, s. 439; Filiz Kılıç, *Meşâirü's-Şuarâ, İnceleme-Tenkilî Metin* (Yayınlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü), Ankara, 1994, s. 594-596, İskender Pala, *Aşkî ve Divanından Örnekler*, Ankara, 1988; İsmail Ünver, “Aşkî, Üsküdarlı” *TDVİA*, C. 4, s. 23.

³⁷ *Kaside-i Kerem*, Milli Kütüphane, 06 Mil Yz A 2412/6, v. 80b-81b.

uğradığını tasvir ve tahkiye ederken, bunu kendisine reva görenleri de şikâyet eder. Kasidenin kime hitaben yazıldığı açık olmamakla beraber, girizgah bölümünden alınan aşağıdaki beyitten hareketle kendisine yardım edebileceğini ümit ettiği bir emire yazıldığı anlaşılmaktadır:

Şimdi var şehrimüz içinde mükerrem bir mîr
Matla’-ı nazm-ı şiyem makta’-ı eş’âr-ı kerem (15. beyit)

Hâtemün ma’n ile tayy itdi sehâ defterini
O durur şimdi emîr-i şeh-i dâdâr-ı kerem (17. beyit)

Hâl-i zâr-ı dil-i bîmâri(y)i şerh eyle aña
Hak bilür şimdi odur eyleyen izhâr-ı kerem (18. beyit)

Şehrimüzde ‘ulemânun fukarâsın gözedür
O durur şimdi iden sûd ile bâzâr-ı kerem (19. beyit)

Aşkî ile ilgili bilgiler veren Prof. Dr. İsmail Ünver, şairin “*kerem*” kasidesini, aşırı harcamaları yüzünden borçlanınca oturduğu yalısının rehin alınması üzerine, II. Selim’e yazıp sunduğunu belirtmişse³⁸ de kasidede, padişaha sunulduğuna ya da evinin rehin olmaktan kurtarılma ricasına dair bir söyleyiş yoktur.

Tahkiyevî bir üslupla kasidesine başlayan Aşkî, dünyada kerem sahibi kimse kalmadığından, âlimliğin ancak görünüşte olduğundan, meydanın câhillere kaldığından bahseder. Himmetine ve lutfuna sığınacak kimsenin kalmayışından şikâyetçi olarak, tevazu sahibi gerçek âlimlerin, kenarda kaldığını, şairlerin cömertliğin övgüsüne dair şiir yazmadıklarını anlatır. Sonra bir mübarek pir, akıl kulağına seslenerek ona şehirleri içinde artık saygıdeğer bir emirin olduğunu haber verir. Fukara âlimleri, koruyup kollayan bu emirin kendisine çare olacağı inancıyla halini ona anlatmaya karar verir ve önce kendini takdim ederek halini arz eder: Atadan Ali Kuşçu’nun soyundan geldiğini, otuz üç bilgene hizmet ederek sırlara vakıf olduğunu, elinde yeşil gaza bayrağıyla savaflara katıldığını, bu yolda gazi olduğunu, iki yüz elli reyâyı Erdel’den naklettiğini ve her birini kerem sahibi yaptığını anlatır. Bundan sonra şikâyetlerine başlayan şair, bir defterdarın bu kadar hizmetini görmezden geldiğini ve hakettiğinin karşılığını alamadığını; başkalarının haketmedikleri halde çok daha iyi durumda olduklarını söyler. Para için neden bu kadar incitildiğini ve muztarip olduğunu sorgular:

Ahmedü’l-ism ü ‘Alî-şevket olan defter-dâr
Bu kadar hıdmetle itmedi enzâr-ı kerem (30. beyit)

³⁸ İsmail Ünver, “Aşkî, Üsküdarlı” *TDVİA*, C. 4, s.23.

İllerün vefret-i cevri sebeb-i tevkîri
Gayrlar zulmi cevâb ü bana evzâr-ı kerem (31. beyit)

Ne revâ dirhem için derhem ola rûy-ı safâ
Gonçe-i gül gibi açılmaya dîdâr-ı kerem (32. beyit)

Bütün bunlara karşılık emirden gerçek âlim, sâlih ve fakirlerin hâmisî olmasını beklemektedir. İki yıl on aydır bu halde olduğunu ve yüzünün gülmediğini söyleyerek memduhuna duacı olur. Bu söyleyişlerle beklentisini dile getiren Aşkî, aslında kasidenin tamamında âdil, ilim sahibi ve âlimi kollayan, herkese hakettiğini veren ideal bir devlet adamı portresi çizmektedir.

Yüsrî

Yüsrî'nin hayatı hakkında tezkirelerde bilgi yoktur.³⁹ Divanında bulunan tarih kıtalarından anlaşıldığına göre 18. yüzyıl şairlerindendir.⁴⁰ Girit kasabalarından Resmo'daki Ahmed Paşa Camii imamı Kurra Efendi'nin katlediliş olayı üzerine yazdığı kıtanın tarih beyti şudur:

Çıkdı üçler didiler katline Yüsrî târih
Oldı sermed şühedâ zümresine Hacı imâm⁴¹

H. 1136/M. 1723

Aşağıdaki beyit de yine Resmo'da katledilen Kethüda Muhammed Ağa için yazdığı kıtadan alınmıştır:

Geçüp serden misâl-i cüsse-i târih-i pür-dâgum
Mehemmed kethüdâya menzil-i evvel na'im oldı⁴²

H. 1129/M. 1717

Yüsrî, divanında "*Kasîde-i Kerem-nâme-i Es'ad Paşa*" başlığıyla kayıtlı⁴³ "*kerem*" redifli kasidesini Köprülüzâde Mustafa Paşa'nın üçüncü oğlu, Es'ad Paşa'ya yazmıştır:

Sadr-ı bezm-i bülegâ hazret-i Es'ad Paşa
Nüsha-i zâtı yeter 'âleme burhân-ı kerem (24. beyit)

Es'ad Paşa, Osmanlının vezirlerindendir. Kapı kethüdasıyla olan yazışmaları ve gönderdiği şiirleri halktan gizlemesi vezirliğe liyakatsizlik olarak

³⁹ Yüsrî için bk., Aslıhan Yıldız Acar, *Yüsrî Hayatı, Eserleri, Edebî Kişiliği ve Divanının Tenkidli Metni* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Konya, 2001.

⁴⁰ *Yüsrî Divanı*, İstanbul Üniversitesi Ktp., T. 2912.

⁴¹ *Yüsrî Divanı*, aynı yer, v. 33a.

⁴² *Yüsrî Divanı*, aynı yer, v. 34a.

⁴³ *Yüsrî Divanı*, aynı yer, v. 7a-9a.

kabul edilince azledilerek, kendisine Resmo sancağı arpalık verilmiştir. Resmo'da vefat etmiştir. İlim sahibi, ârif, gayet güzel, cömert, fazilet ve kemali ile meşhur olduğu söylenen Es'ad Paşa, aynı zamanda şairdir.⁴⁴ Divanında bulunan beş kasidenin ikisi ile altı tarih kıtasının ikisini Es'ad Paşa vasfında yazdığına bakarak Paşa'nın, Yüsrî'nin hayatında önemli bir yere sahip olduğunu söylemek mümkündür.

Oldukça tumturaklı bir dille yazılmış olan kaside, arz-ı hâl niteliğindedir. Manzumenin hemen daha ilk beyitlerinde, neredeyse ömre veda edecek zamana geldiğini söyleyen ve feleğin alçaklığından, talihsizliğinden şikâyet eden şair, bu yakınmalarını girizgâh bölümüne kadar sürdürür. Uzun sayılabilecek bir girizgâhla Es'ad Paşa'yı çeşitli sıfatlarla takdim ettikten sonra Paşa'nın cömertliğine övgülerde bulunmuştur. Fakat bu övgüler kasidede fazla yer tutmaz. Şairin asıl maksadı halini arz etmek, düşkünlüğünü dile getirmektir. "Kerem" kasideleri arasında beyit sayısı en fazla olan ve bir de tegazzüle yer verilen kaside de Yüsrî, uzun uzadıya yaşadığı zamandan, kısmetsizliğinden bahtsızlığından dem vurur. Aşağıdaki beyitler onun sızlanmalarına örnek teşkil edecek mahiyettedir:

Yandım âteşlere mânend-i tenûr-ı keyvân
İtmedi ter şude dâmen beni tûfân-ı kerem (51. Beyit)

Ser-i hahiş-gerimi gûy-veş itdüm galtân
Kapmadı zülf-i dil-ârâ gibi çevgân-ı kerem (52. Beyit)

Kaddümi gerçi hilâl eyledi hicri ammâ
Girmede şekl-i ufuk destüme dâmân-ı kerem (53. Beyit)

Netice olarak bu yakınmalarıyla şair, Es'ad Paşa'nın himmetinin beklentisi içindedir:

İtdi gam kaddümi pür-pîç-i misâl-i tugrâ
Ne zamân sâdır olur bendene fermân-ı kerem (59. beyit)

N'ola üftâde isem şebnem-i b'â-â-ý hünerem
Bir nazar eyle bana ey meh-i tâbân-ı kerem (62. Beyit)

Tâ olam pertev-i mihr-i himemünle giderek
Câ-nişîn-i guref-i hâver-i imkân-ı kerem (63. Beyit)

Yüsrî'nin 18. yüzyılda yaşamış bir şair olarak Şeyhî'nin "kerem" redifli kasidesini tanzir etmesi, hem nazirecilik geleneğinin hem de Şeyhî'nin etkisinin devam ettiğini göstermesi bakımından önemlidir. Ayrıca divanında bulunan "lâ

⁴⁴ Mehmed Süreyyâ, *Sicill-i Osmâni*, İstanbul, 1996, C. 2, s. 496.

ilâhe illallâh” redifli tek tevhidinin⁴⁵ de Şeyhi’nin aynı redifli tevhidine nazire olması bu düşünceyi destekleyecek mahiyettedir.

b. Kasidelerin Şekil Özellikleri

Vezin

“*Kerem*” redifiyle yazılmış ilk kaside olan Şeyhi’nin manzumesi ve bu şiire yazılmış nazirelerin hepsi “*Fe’îlâtün Fe’îlâtün Fe’îlâtün Fe’îlün*” vezniyledir. Bu durum nazirenin tanımında yer alan, zemin şiirle nazire arasında vezin birliği bulunması özelliğiyle örtüşmektedir. Diğer taraftan “*Fe’îlâtün Fe’îlâtün Fe’îlün*” vezni Türk şairlerin en çok tercih ettiği vezinlerdendir.

Kafiye

Çalışmamıza konu olan kasidelerin hepsinde “ân” sesleri kafiyeyi teşkil etmektedir. Kafiyeyi meydana getiren kelimeler arasında, *anı* ve *kanı* kelimeleri hariç diğerleri redifle izafet terkibi oluşturmaktadır. Dolayısıyla bu iki kelime dışındaki bütün kafiye kelimeleri Arapça ve Farsça kelimelerdir. Kasidelerde kafiyeyi oluşturan kelimeler şairlere göre şöyledir:

Resmî: Âyân, burhân, çeşme-i havvân, çevgân, destân, devrân, dirahşân, dîvân, erkân, *eyvân*, gülistân, hân (sofra), handân, *kân*, mihmân, rahşân, Rıdvân, sebak-hân, senâ-hân, *sultân*, sühendân, tâbân, ‘ummân.

Kasidede *kân* (*maden*) kelimesi üç, *sultan* kelimesi iki, *eyvân* kelimesi iki defa kullanılmıştır.

Mehdî: A’vân, burhân, dendân, elhân, erkân, gülistân, handân, kaftân, mihmân, neyistân, sultân, şâhân, tâbân.

Ahmed-i Rıdvân: A’yân, akrân, anı, âsân, bûstân, bülendân, cevân, çevgân, dâmân, deverân, *dîvân*, dür-efşân, *eyvân*, giribân, *gülistân*, hâkân, hân, hân (sofra), hırmân, *kân*, kanı, mihmân, mîzân, nân, *nîsân*, pâyân, Rıdvân, *sultân*, şân, ‘ummân, ‘unvân, ‘uzmân.

Kasidede *a’yân* kelimesi iki, *dîvân* kelimesi üç, *eyvân* kelimesi iki, *gülistân* kelimesi iki, *hân* kelimesi dört, *kân* (*maden*) kelimesi dört, *nîsân* kelimesi iki, *Rıdvân* kelimesi iki, *sultân* kelimesi üç, *şân* kelimesi iki, ‘ummân kelimesi iki defa kullanılmıştır.

Aşkî-i Üsküdârî: ‘Âr, bâr, *bâzâr*, bîmâr, cihân-kâr, dâdâr, *dâr*, devvâr, *dîdâr*, dildâr, *dîvâr*, ebhâr, *edvâr*, emtâr, enbâr, *enhâr*, envâr,

⁴⁵ *Yüsrî Divanı*, aynı yer, v. 1b.

enzâr, *esmâr*, *esrâr*, *eş'âr*, *etvâr*, *evzâr*, *güftâr*, *güzlâr*, *hâr*, *idrâr*, *ikrâr*, *inkâr*, *îsâr*, *izhâr*, *mi'mâr*, *mikdâr*, *perbâr*, *reftâr*, *serdâr*, *yâr*.

Kasidede *bâzâr* kelimesi üç, *dâr* kelimesi iki, *dîdâr* kelimesi iki, *edvâr* kelimesi iki, *enhâr* kelimesi iki, *enzâr* kelimesi iki, *eş'âr* kelimesi iki, *etvâr* kelimesi iki, *ikrâr* kelimesi iki, *serdâr* kelimesi iki, *yâr* kelimesi iki defa kullanılmıştır.

Yüsrî: 'Arûsân âvân, Bedahşân, beyâbân, buhûrdân, *burhân*, bûstân, cân, çerâgân, çeşme-i hayvân, çevgân, dâmân, debîrân, debistân, devrân, dirahşân, dîvân, dükkân, elhân, elvân, eyvân, fermân, gazâlân, gazel-hân, gerdân, girîbân, gülistân, hân, handân, Hassân, haytân, hemyân, hırâmân, hırmân, hicrân, hûbân, hüsrân, i'lân, *ihsân*, *imkân*, irfân, kân, Ken'ân, keyvân, *Lokmân*, merdân, mestân, meydân, mîzân, mugaylân, nâlân, nu'mân, nîsân, peymân, pîrân, pistân, reyyân, rindân, *Sahbân*, Sıfâhân, Süleymân, sürûşân, şebistân, şemi'dân, tâbân, tûfân, *'ummân*, 'unvân.

Kasidede *burhân* kelimesi iki, *ihsân* kelimesi iki, *imkân* kelimesi iki, *Lokmân* kelimesi iki, *Sahbân* kelimesi iki, *'ummân* kelimesi iki defa kullanılmıştır.

Görüleceği üzere Mehdî'nin kasidesi hariç diğer kasidelerin hepsinde bazı kelimeler birden fazla beyitte kafiyeli olmuşlardır. Kasidelerde yazılışları ve anlamları aynı olan kelimelerle yapılan kafiyeler hoş görülmemiş, bu durum estetik ölçülere ve kabul edilen sanat anlayışına uymadığı için kasidelerin sanat değerini düşüren bir husus olarak kabul edilmiştir. Dolayısıyla "*kerem*" kasidelerinde aynı kelimelerle yapılan kafiyeler bu kasidelerin sanat değerini düşüren bir zafiyet olarak değerlendirilebilir ve şairlerin kafiye oluşturacak kelimeleri bulmakta zorlandıkları söylenebilir. Diğer taraftan sıklıkla tekrar edilen *kân* (*maden*), *sultân*, *hân*, *'ummân*, gibi kelimelerin "*kerem*" sahibi olmada idealize edilmiş bir memduha vurgu yapmak için şairler tarafından bilinçli olarak, döne döne tekrarlandığını da düşünmek mümkündür.

Nazire geleneği açısından değerlendirilecek olursa bu çalışmaya esas olan kasidelerin tamamı zemin şiirle kafiye birliği içindedir. Tespit edilen bütün kasideler içinde ise Gelibolulu Âlî'nin kasidesinin farklı kafiyelendiğine yukarıda değinilmişti. Ayrıca, kasidelerin kafiye kelimeleri, zemin şiirle ve "*kerem*" kasidesi denilince akla ilk gelen Ahmed Paşa'nın kasidesinde kullanılan pek çok kelime ile ortaklık arz etmektedir. Buna mukabil şairler ve bunlar arasında özellikle Yüsrî, soyut bir kavram olan "*kerem*" kelimesini hem somutlaştırmak hem de kelimenin anlamına daha derin ve zengin çağrışımlar kazandırmak için yeni ve orijinal kelimelerle kafiye yapmışlardır. Bu durum şairlerin kafiye kelimelerini duygu ve düşünce dünyalarını yansıtmak için konuyla ilgili

kavramlardan seçtiklerini gösterir. Böylece “*kerem*” kasidelerinde kafiye, şiirde sadece şekle ait bir unsur olmaktan çıkıp anlam üzerinde de rol oynayan önemli bir etkileme ögesi haline gelmiştir. Netice olarak, şairlerin fikir ve hayallerini kafiyede ifade etmeyi başardıkları söylenebilir.

c. “*Kerem*” Redifli Kasidelerin Muhteva Olarak Değerlendirilmesi

Bilindiği üzere divan şiirinde kasidelerin adlandırılma usullerinden biri de redif kelimelerdir. “*Kerem*” kasideleri de redifiyle divan şiirine mal olmuş ve nazire geleneği açısından önemli manzumelerdir. Dolayısıyla bu kasidelere ilk bakış açısını rediften hareketle yapmak yerinde olacaktır. Çünkü adlandırılmanın ötesinde bu kasidelerde redif, gerek ahenk gerek anlam açısından en önemli unsurdur. Redif olarak kullanılan “*kerem*” kelimesi kasidelerin tamamında bu kelimenin anlamları ve çağrışımları etrafında konu bütünlüğünü temin eden başlıca âmildir. Beyitlerdeki duygu ve düşünceler kelimenin çağrışımına uygun olarak “*kerem*” kavramıyla bütünleşir.

“*Kerem*” kelimesi lugatlerde, *asalet ve asaletin şerâit-i mukteziyyâtından olan âli-cenablık, cömertlik; lütuף, merhamet, ihsan, inayet, el açıklığı, bağış, bahşiş* anlamlarına gelmektedir. Kelime, sayılan anlamlarının ekseninde kasidelerde beyitlerin kelime kadrosunu belirleyen unsur olmanın yanında, methiye ağırlıklı olarak yazılan bu manzumelerde redif olarak her beyitte tekrarlanmasının verdiği güçle, şairlere memduhlarının asaletini, cömertliğini, merhametini, ihsanını etkili bir biçimde dile getirme fırsatını verir. Şairler, bu övgülerle idealize edilmiş bir devlet adamı portresi çizerken diğer taraftan yukarıda izah edilen yazılış sebeplerinin muktezasına ulaşmak ümidini taşırlar.

Çalışmamıza konu olan “*kerem*” kasideleri arasında Resmî, Mehdî ve Ahmed-i Rıdvân’a ait olanlar devrin padişahına sunulmuş kasidelerdir. Bu manzumelerde memduhlar bir hükümdar olarak çeşitli ifadelerle tavsif edilirler. Şairlerin kullandığı ortak vasıf ise “*cihanın şahı*” ve bu anlama gelecek sıfatlardır. Bu beyitlerde “*kerem*” kelimesi ise bu vasfı bütünleyecek *sultan, hân, şâhân, dîvân* gibi kelimelerle birlikte kullanılır.

Resmî:

İftihâr-ı ‘ulemâ ya’nî hudâvend-i cihân

Âb-rûy-ı fuzalâ hazret-i sultân-ı kerem (5. beyit)

Ahmed-i Rıdvân:

Bâ-kelimât ki be-hak âmede ez-ahd-i kadîm

Bâyezîd-i şeh-i sultân ki budur hân-ı kerem (5. beyit)

Bulmasa şâh-ı cihân nâmunile nâm-i şeref
Şâhile tâcına ser ola mı divân-ı kerem (13. beyit)

Şâh-ı sultân-ı cihân-dâr-ı zamân dîn-perver
Sana virildi bu meydânda çü çevgân-ı kerem (14. beyit)

Osmanlı padişahları aynı zamanda hilafet makamının da sahibidir. Resmî'nin kasidesinde padişahın halifelğine işaret eden bir beyit bulunmaktadır:

Muhyi-i dîn-i Muhammed şeref-i şer'-i nebî
Kıble-i ehl-i safâ kıdve-i erkân-ı kerem (6.beyit)

Mehdî'nin aşağıdaki beyitlerinde mescidde adına hutbe okunmak suretiyle padişahlığı ve halifelği tescil edilen; Anadolu, Arap ve Acem memleketlerine hükmeden Fatih sultan Mehmed takdim edilir:

Melik-i mülk-i mürüvvet ki bu mescidde bugün
Anun adına okur hutbe-i şâhân-ı kerem (7. beyit)

Hân Mehemmed ki diyâr-ı 'Araba oldu penâh
Rûm sâlârı 'Acem serveri sultân-ı kerem (9. beyit)

Aşkî'nin ise kasidesini sunduğu emirde bir devlet adamı olarak öne çıkardığı vasıf, kenarda kalmış, hakettiğini alamamış âlimleri gözetmesidir:

Şehrimüzde 'ulemânun fukarâsın gözedür
O durur şimdi iden sûd ile bâzâr-ı kerem (19. beyit)

Yüsrî, kasidenin memduhu Es'ad Paşa'yı veziroğlu vezir olarak tarif ederken mertebesinin ne kadar yüce olduğunu anlatmak için astrolojiye ait kavramlardan faydalanır:

Var o paşa-yı felek-rütbeye bir kerre görün
Açıla belki kilid-i der-i eyvân-ı kerem (17. beyit)

Nice paşa ki vezîr ibn-i vezîr ibn-i vezîr
Reşk ider bende-i ednâsına keyvân-ı kerem (19. beyit)

Kasidelerde memduhlar cömertlikleri ya da asaletleriyle bazı tarihî ya da efsanevî şahsiyetlerle mukayese edilir. Bunlar arasında adı en çok geçen cömertliğiyle meşhur Hâtem-i Tâî'dir.⁴⁶ Beyitlerde övülen kişi, zamanın Hâtem'i olarak sunulmuş; alimlere, salihlere, fakirlere ihsanda bulunmada Hâtem gibi olduğu vurgulanmıştır. Hz. Süleymân, Hz. Musâ (Kelîm), İskender, Hızır,

⁴⁶ Hâtem-i Tâî: Arapların Tay kabilesinden cömertliğiyle meşhur Abdullah bin Mes'ud'un oğlunun unvanıdır. Hâtem-i Tay da denilir. Edebiyatımızda kerem, sevhâvet timsalidir. (Ahmet Talat Onay, *Eski Türk Edebiyatında Mazmunlar*, İstanbul, 1996, s. 260)

Rüstem, Neyrem, Hassân, Aristo, Lokman, Eflatun, Sokrat, Sahbân, Hârûn kasidelerde telmihlerde bulunulan diğer şahsiyetlerdir.

Kasidelerin hepsinde memduhların cömertliğiyle ilgili kullanılan ortak bazı kalıp ifadeler vardır. Övülen kişinin cömertliğin kaynağı ya da asaletin, ihsanın, bağışlamanın en çok bulunduğu kimse olarak gösterilmesi her şair tarafından işlenmiştir. Bu beyitlerde “*menba*’, *maden ocağı*, *kaynak*, *bir niteliğin bol olarak bulunduğu kimse*” anlamlarına gelen “*kân*” kelimesi ile birlikte bu anlamlara uygun düşecek şekilde *kenz*, *genc*, *güher*, *dürr*, *sadef*, *bahr*, *derya*, *ziynet*, *zer*, *âb-ı hayât*, *zülâl*, *‘afv* kelimeleri kullanılmıştır.

Keremin çokluğunu anlatmak için ise kullanılan ortak ifade ‘*ummân*’ kelimesidir. *Mihr* yani güneş de sıklıkla işlenen bir unsurdur. Diğer gök cisimleriyle ve özellikle ayla birlikte anılmıştır. Bu beyitlerde yuvarlaklığı itibarıyla *güy*, *sini*, *çörek*, *sofra* olarak tasavvur edilen güneş, zerre ile ilişkisi açısından da söz konusu olmuştur. Ayrıca övülen kişinin ayağının tozuna yüz süren bir kul olarak teşhis edilmiştir.

Netice itibarıyla, “*kerem*” kasidelerinin muhtevalarına dair söylenecekler bu yazının sınırlarını aşacak mahiyettedir. Şairler, “*kerem*” kelimesinin anlamlarından hareketle memduhlarını mübalağalı bir şekilde övmüşlerdir. Bunu yaparken soyut bir kavram olan “*kerem*”i özellikle terkipler vasıtasıyla somutlaştırmışlar; gök cisimlerinden, günlük hayat sahnelerinden, tarihî-efsanevî şahsiyetlerden, dinî unsurlardan vb. faydalanarak bunlarla ilgili yapılan teşbih ve telmihlerle duygu ve düşüncelerine zenginlik katmışlardır. Zemin şiirle ve özellikle Ahmed Paşa’nın kasidesiyle karşılaştırıldıklarında ise, pek çok paralellik söz konusudur. Özellikle Ahmed-i Rıdvân’ın kasidesinde yapılan benzetmelerin çoğu Ahmed Paşa’ninkilerle aynıdır. Hatta bir iki kelime farklılığıyla birbirine benzeyen beyitler vardır.

Sonuç

Nazirecilik geleneği içinde en dikkate değer manzumelerden olan “*kerem*” kasidelerinin ilki XV. yüzyılda Şeyhî tarafından yazılmıştır. Elde bulunan son kasidenin XVIII. yüzyılda Yüsrî’ye ait olması ise Şeyhî’nin etkisinin devamlılığını göstermesi açısından anlamlıdır. Ancak “*kerem kasidesi*” denince ilk hatırlanan kaside, Ahmed Paşa’nın manzumesidir. Bu durumda Ahmed Paşa’nın naziresinin zemin şiirden daha güzel olduğunu söylemek mümkündür. Diğer taraftan kasidenin yazılış sebebinin merak uyandıran bir hikayeye dayandırılmasının da gündemde kalmasını sağladığı muhakkaktır. Ayrıca nazire yazmanın şairleri yetiştirdiği ve şairlerin örnek alınan şiirden daha güzel, daha

fazla sanat değeri olan şiiri ortaya koyma gayretinde oldukları araştırmacılar tarafından kabul edilen bir gerçektir.

Çalışmada tespit edilen on bir kaside de methiye ağırlıklı manzumelerdir. “*Kerem*” kelimesinin etrafında şekillenen söyleyişlerde şairler, bu kasideler aracılığıyla durumlarını arz ederek memduhlarının cömertliklerinden nasiplenmek isterken kimi zaman da affedilmeyi beklemişlerdir. Asıl önemlisi ise âdil, asil, merhametli, fazilet sahibi, eli açık, âlimi kollayan, zor durumda olanı himaye eden ideal bir devlet adamı portresi çizmişlerdir.

Araştırmalar neticesinde “*kerem*” redifiyle yazılmış başka kasidelerin tespit edilmesi mümkündür. Bu kasideler üzerinde nazirenin üç önemli unsuru olarak kabul edilen vezin, kafiye ve edaya dair yapılacak mukayeseli çalışmalar hem nazire geleneği hem de sanatın gelişim çizgisini göstermesi açısından edebiyat tarihine katkıda bulunacaktır. Makalenin bu araştırmalara bir basamak olması gayesiyle, çalışmaya esas olan kasidelerin transkripsiyonlu metinleri araştırmacıların dikkatine sunulmuştur.

RESMÎ ⁴⁷

NAÔÏRE-İ RESMÎ RAST

- 1 Ey serir-i keremüñ pÀyesi pÀyÀn-ý kerem
Himmetüñ äáón-ý serÀ perdesi eyvÀn-ý kerem
Maèden-i kenz-i deúÀyyú dür ü deryÀ-yý
- öýred
- Maòzen-i genc-i óáuÀyyú güher-i kÀn-ý kerem
Mecmaè-ý beöl ü èauÀ yÀver-i aèyÀn-ý vücýd
Menbaè-ý faøl u seòÀ dÀver-i devrÀn-ý kerem
Deñiz-i úutb-ý kemÀl encüm-i eflÀk-i cemÀl
Maùlaè-ý mihr-i kerÀmet meh-i tÀbÀn-ý kerem
- 5 İftiòÀr-ý èulemÀ yaèni òudÀvend-i cihÀn
Áb-rýy-ý fuøalÀ óaøret-i sulùÀn-ý kerem
Muóyi-i dìn-i Muóammed þeref-i þerè-i nebì
Úýble-i ehl-i äafÀ úýdve-i erkÀn-ý kerem
Kehf-i aãóÀb-ý maèÀni vü muèin-i fuøalÀ
Mehbiù-i nýr-ý hüda sÀye-i eyvÀn-ý kerem
ÁsitÀnuñ tozý kuól-ý baãar-ý çeþm-i ümid

⁴⁷ Eğirdirli Hacı Kemâl, Câmiü'n-Nezâir, Bayezid Genel Ktp., Nu.: 5782, v. 240b.

- Ayaàun ùopraàý ser-çepme-i óayvÀn-ý kerem
Úaùre-i baór-ý kefüñ kulzüm-i enhÀr-ý seóÀ
Öerre-i òÀk-i derüñ mihr-i dýraòpÀn-ý kerem
- 10 Cýy-ý cýduñla olur tÀze gül-i gülþen-i luùf
BÀd-ý òulúunla açar àonce-i òandÀn-ý kerem
Serv-i luùfuñla durur zinet-i býstÀn-ý seòÀ
Gül cemÀlüñle durur zeyn-i gülistÀn-ý kerem
Baór u kÀn olduáyna òÀt-ý kerimüñ äýfatý
Dil ü destüñ durur up óuccet-i burhÀn-ý
kerem
- Pür olur gevher-i luùfuñla äadef bigi cihÀn
Baór-ý cýduñ ki temevvüc ide ey kÀn-ý kerem
Úaùre-i úulzüm-i feyzüñ ne muóiu oldý
k'anuñ
Kem-terin repóasýdur mÀye-i èummÀn-ý kerem
- 15 Buldý teþrif-i kudýmuñla þeref þehr-i þehir
Þöyle kim repk iledür ravæa-i RýêvÀn-ý
kerem
- Nýr-ý eadlüñ úomadý öerre úadar òulmet-i
òulm
Gün bigi èarø ideliden ruò-ý raòpÀn-ý kerem
Bunca faøl ile ola mekteb-i iósÀnuñda
Pir-i dÀnÀ-yý seòÀ úýfl-ý sebau-h'Àn-ý
kerem
- Sen ki meydÀn-ý mürüvvet úutasýn èÀlemde
Mihr ola gýy-ý seòÀ mÀh da çevgÀn-ý kerem
Süfre-i mihr sini tebsiler olur bu nücým
Sen ki divÀn-ý èaùÀda dökesin ò'Àn-ý kerem
- 20 N'ola ò'Àn-ý keremüñ ùoylasa ben dervipüñi
Olmupam zÀviye-i luùfuña mihmÀn-ý kerem
Kaèbe-i ehl-i recÀdur ipigüñ Merve óaúý
Saèyüm oldur ki ùavÀf eyleyüm ey kÀn-ý
kerem

Ýrem ipigüñe yüz èöörile urdum yire yüz
Naðar itseñ n'ola ben bendeye sulùÀn-ý
kerem

ResmiyÀ àam yime þimden girü var eyle duèÀ
ÒÀlüñi añladý vü bildi süðan-dÀn-ý kerem

Nice kim vâsıf ide vaãf-ý ãafÀ-baòp-ý èauÀ⁴⁸
Nice kim mÀdió ola medó ü åenÀ-ò~Àn-ý kerem

25 Nice kim söylene elfÀzile aòbÀr-ý seòÀ
Nice kim yazýla ilhÀm ile destÀn-ý kerem

Vaãfuñile ola inþÀ-yý òau-ý nÀme-i cýd
Medhüñile oðuna defter ü divÀn-ý kerem

MEHDÎ ⁴⁹

NAÔÏRE-İ MEHDÎ BE-NÂM-I MEÓEMMED ÁÁZÎ

1 Ey göñül luùfile zeyn oldý gülistÀn-ý kerem
Baþladý naàmelere murà-ý òop-elóÀn-ý kerem

Ola mý üyüi-i nuùuuñ sözi þirin ü laùif
Þekker-i luùf bitürmezse neyistÀn-ý kerem

áonce öynin-dil olursa ger elinden dikenüñ
Gülüñ egninde bütün úalmýya úaftÀn-ý kerem

Oluban perde-serÀ murà-ý serÀ-perde-i dil
Uþbu beyti düzedür naàme-i ser-òÀn-ý kerem

5 Öurrem ey dil ki dönüp lutfile devrÀn
keremüz

Cýd burcýnda görindi meh-i tÀbÀn-ý kerem

Yaèni èarø eyledi þeh bendesine luùfý yüzün
K'oldurur bÀà-ý seòÀda gül-i òandÀn-ý kerem

Melik-i mülk-i mürüvvet ki bu mescidde
bugün

Anuñ adýna óuur òutbe-i þÀhÀn-ý kerem

Gýpe-i der-gehidür iki cihÀnda var ise
ÒÀne kim anda mücÀvir ola mihmÀn-ý kerem

⁴⁸ Mısrada vezin bozuktur.

⁴⁹ Eğirdirli Hacı Kemâl, Câmiü'n-Nezâir, Bayezid Genel Kütüpnânesi, Nu.:5782, v. 242a.

- ÒÀn Meóemmed ki diyÀr-ý èAraba oldý penÀh
Rým sÀLÀrý èAcem serveri sulùÀn-ý kerem
- 10 MehdiyÀ aç deheni medó ü duèÀsýna þehüñ
Ki âadef bigi pür ola dür-i dendÀn-ý kerem
- Mýsi-i Üýr-ý seóer niçe ki göñ ceybinden
Yed-i beyøÀ çýúarup göstere burhÀn-ý kerem
- Borcdan úurtulayýn ãormýyasýn kimseye kim
Úaný Àyin-i seòÀ úandadur erkÀn-ý kerem
- Nil-i úahrýnda ola àarú èadý firèavnı
ÞÀh laùifine muèÀvin ola aèvÀn-ý kerem

AHMED-Y RIDVÂN ⁵⁰

- 1 Þems-i cýd-ý nièamuñ öerresi èuômÀn-ı kerem
Ebr-i keffüñ yeminüñ úaùresi èummÀn-ý kerem
- Maùlaè-ý óüsn ü melÀhat kerem ü luùf u seòÀ
Menbaè-ý baór-ý èaùÀ òÀver-i sulùÀn-ý kerem
- Rým-ý Ýskender-i devrÀn âýfat-ý Çin-i ÖýùÀ
TÀc-dÀrÀn-ý serir-i dil ü òÀúÀn-ý kerem
- Vaáf-ý deryÀ-yý seòÀ sine çün olmadý kenÀr
Ziynet-i zeyn-i àenÀ muòtasar ey kÀn-ý
kerem
- 5 BÀ-kelimÀt ki be-óau Àmede ez-ahd-i úadim
BÀyezid-i þeh-i sulùÀn ki budur òÀn-ý kerem
- Gelmedi sencileyin mülk-i âadefde bir dür
Òulúıyile bezenür çünki gülistÀn-ý kerem
- BÀr-gÀhuñ çü hümÀdur naðaruñ hem meymýn
Yir yüzinde kimüñ ola bu dür-efþÀn-ý kerem
- Cýduñuñ damlasý kim èÀleme virdi revnaú
Óapre dek virürise ger yaàa nisÀn-ý kerem
- Baòt u iúbÀlile pìruz ola þeh-pÀyende
Olsun ÀrÀste bu ravøa-i RýèvÀn-ý kerem

⁵⁰ Divân-ı Rıdvân, TDK Ktp. Yz. Nu.: 32, v. 125

- 10 TÀ zamÀn ola sipihr üzre bülendüñ dÀÉim
Fetóile ola fürýz eyleye cevlÀn-ý kerem
Ger bu deryÀda ùuraydý bu óabÀb sÀkin
Úaùre-i baór-ý èaùÀ oldý deverÀn-ý kerem
Ayaàý tozýna yüzini sürer mihrihile mÀh
ÁsitÀnýna Zuóaldür süren aèyÀn-ý kerem
Bulmasa þÀh-ý cihÀn nÀmuñile nÀm-ı þeref
ÞÀhile tÀcýna ser ola mý divÀn-ý kerem
ÞÀh-ý sulùÀn-ý cihÀn-dÀr-ý zamÀn dìn-perver
Saña virildi bu meydÀnda çü çevgÀn-ý kerem
- 15 Ben nice þerò idem ÀàÀrýn anuñ diyebilem
èAúlumu Üýrile óayrÀn ide èummÀn-ý kerem
Zer miàÀl oldý ise öerre-i èapkuñda hevÀ
Óarf-i zer gibi perÀkendedür ey kÀn-ý kerem
Sìm-i misúini budur gitdügi düþmen yüzine
TÀ semen úala bu düþmen gibi ey òÀn-ý kerem
ÁsumÀnda çü yavan úurā durur mihr ile mÀh
Nièmetüñ ò`Àn-ý firÀvÀn olalý nÀn-ý kerem
Türk-i Hindý gibi yÀ maþrýú-ý Çindür MÀçin
Çün Sikender gibi cümle ùatuñ eyvÀn-ý kerem
- 20 Nefs-i óýrāi çü ùoyar süfre-i iósÀnuñda
èÁlem inèÀmuñile sir olalý òÀn-ý kerem
Sel-sebil oldý bulup kevaer-i laèlüñ RýêvÀn
Sözlerin saña úaçan söyleye sulùÀn-ý kerem
Oldý çün taòt-ý SüleymÀna Sikender bende
Medóüñi nuúúy vire luùfile aný kerem
ÞÀòāýn óüsnüñile èÀleme bÀlÀ-yý kirÀm
Sözin ednÀnuñ ipitme ki budur þÀn-ý kerem
ÒüsrevÀ bende(y)i maóv eyledi āabr ile
firÀú
Zinde úýlsañ demidür mürde-i dÀmÀn-ý kerem
- 25 Zehr-i mÀr içre úoma ùýti-i meddÀóuñ sen
BülbülÀ òÀr-ý muàaylÀn ola bustÀn-ý kerem

- Ben günÀh itdümise n'ola günÀhum èafv it
Baþdan ayaàa günÀh oldise úul úany kerem
Feyø-i laèlüñ ki senüñ çeþmesidür Àb-ý
óayÀt
Òıor iripdiyse zülÀline ne úañ kÀn-ý kerem
TÀ kim iósÀn ide èÀlemde bugün úauè-ý lisÀn
Meróamet murà-ý hümÀyy ide mihmÀn-ý kerem
ÁsumÀnda saña iderse beþÀret fýrâat
PÀyidÀr ola saña taòtile divÀn-ý kerem
30 Dþþmenüñ èömri ola berf gibi hem öÀyib
Devletüñ burcýna þÀhÀ ola ÀsÀn-ý kerem
Dergehüñ Àãafýna óÀlümi èarø itmekiçün
Zülf ü gülden direler býyyný sulùÀn-ý kerem
Cümle muràÀn-ı seóer devletüñe úýldý duèÀ
Rifèat ü úadrüñile yücele èunvÀn-ý kerem
Nýr virdüñ naðar idenlere ey miàfer-i úac
Cümle iúbÀlile muótÀc-ý giribÀn-ý kerem
Laèl ü yÀúýt durur çeþmüme dür-dÀneleri
Bulsa luùfile saèÀdet n'ola RýévÀn-ý kerem
35 Dür ü cevher saçýlur ipigüñe vech-i cinÀn
Kevâer içre dür ü gevher àça pÀyÀn-ý kerem
KımyÀ bendelerüñ oldý saèÀdet naðary
BÀr-gÀhuñ olaly cümleye aèyÀn-ý kerem
Himmet-i şÀh-ı bülendile niçün müflis olam
Çünkü iòlÀsla ola bÀèiâ-i óırmÀn-ı kerem
Himmet-i èÀliyile úadri refiè ola müdÀm
Çünkü her baðşişi gevher àça nisÀn-ı kerem
Devr-i cýduñda cihÀn luùfuña àarú olmuþiken
Ben niçün teþne úalam menzil-i aúrÀn-ý
kerem
40 ÚÀéilem himmetüñile ki olam bir segbÀn
Çünkü bÀrÀnile fer bula gülistÀn-ý kerem
Çün ipitdi naðary þÀhý niçündür àamgin

- Luùfile eyle naôar baña budur þÀn-ý kerem
 Her ne himmet ki ola zecrden ol hem kim ola
 Bir günÀh ola mý èafv eylemeye kÀn-ý kerem
 èÁmdur himmeti deryÀsý èabir efbÀndur
 Òulú-ý èanberle muèaùùar olalı ò~Àn-ý kerem
 YÀ ÝlÀhi nitekim Àb-ý cihÀn eyleye jeng
 Niçe kim yaza èuèarid úýla divÀn-ý kerem
- 45 Baòt u devletde saèÀdetle müdÀm ol þÀhÀ
 èÖmrini üýl u ziyÀd ide bülendÀn-ý kerem
 Her ne kim varise maúãýdý murÀduñ óÀãýl
 Óaú müyesser ide bu veznile mizÀn-ý kerem
 Her kiþiye kim aña òÀùýruñ olmazsa öýþ
 Gevher olursa da girsün yire ey òan-ý kerem
 Devletile þeh otursýn úamu medói dilde
 KÀm-kÀr ola daòý taòtile eyvÀn-ý kerem

‘AŞKÎ-İ ÜSKÜDÂRÎ ⁵¹

ÚAäIDE-İ KEREM MİN EŞÈAR-I èAŞÚİ

- 1 Úurudı bÀà-ı cihÀndan aúan enhÀr-ı kerem
 Óuşk olup úalmadı ter naòl-i pür-eãmÀr-ı kerem
 Olmıþiken bu cihÀn hem çü cinÀn ÀbÀdÀn
 Yıúdı maëmýrı òarÀb eyledi mièmÀr-ı kerem
 Ne revÀ miâl-i èarýs olmıþiken pür-ziver
 Boza dünyÀ yüzini mÀşıua-i dÀr-ı kerem
 èUlemÀ äýret-i ôÀhirde libÀs-sitÀndur
 CühelÀ úalib-i dünyÀdur ider èÀr-ı kerem
- 5 èUlemÀ úalmadı èÀlemde úalan äýretdür
 ÜmerÀda daòı yoú äÀóib-i eùvÀr-ı kerem
 äÀóib-i luùf u himem úalmadı hem úaldı hemÀn
 Òalú içinde kim ider òulúile bÀzÀr-ı kerem
 Kimisi äýret-i erbÀb-ı èaùÀda ÓÀtem

⁵¹ Kaside-i Kerem, Milli Kütüphane, 06 Mil Yz A 2412/6, v. 80b-81b.

- Biñ suéÀl eyleseler eylemez iúrÀr-ı kerem
Gülbün-i baòtumı pejmürde úllup bÀd-ı mióen
Úaldı açılmadı hiç àonçe-i bi-òÀr-ı kerem
SeyyemÀ edreme bir şir-i irem-simÀdur
Bir muvaúúır úanı kim eyleye iúrÀr-ı kerem
- 10 Seyf-i sÀrum gibi çaldı veli şemşir-i sitem
Úanı bir maèn-ı èaùÀ-baóş-ı cihÀn-kÀr-ı kerem
FuúarÀ-yı èulemÀ òirmene yelse bulamaz
Óabbe vü dÀne úadar úadrile miúdÀr-ı kerem
Cümle-i cemè-i şuearÀyile diyen èÀlemde
Almasunlar ele hiç nÀme-i eşèÀr-ı kerem
Ôulem-i dýd-ı derýnum çıúariken göge Àó
Úòadı òÀúırda hemÀn mihr-i pür-envÀr-ı kerem
Gýş-ı pür-hýşıma bir pír-i mübÀrek irişüp
Bir nidÀ itdi baña eylemese inkÀr-ı kerem
- 15 Şimdi var şehrimüz içinde mükerrem bir mîr
Maúlaè-ı naôm-ı şiyem maúuaè-ı eşèÀr-ı kerem
MuãuafÀ-ism ü èAli-resm ü Óaãan-óaãletdür
ãÀóib-i öeyl-i sitem ãÀóib-i etvÀr-ı kerem
ÓÀtemüñ maèn ile úayy itdi seóÀ defterini
O durur þimdi emir-i þeh-i dÀdÀr-ý kerem
ÓÀl-i zÀr-ý dil-i bimÀri(y)i þeró eyle aña
Óaú bilür þimdi odur eyleyen iòhÀr-ý kerem
Þehrimüzde èulemÀnuñ fuúarÀsýn gözedür
O durur þimdi iden sýd ile bÀzÀr-ý kerem
- 20 Çünkü ol pír bu pendî baña taúrîr itdi
Buldu ezyed didüginden ider idrÀr-ý kerem
Kimseye óÀl-i dil-i zÀrumu iòhÀr itmey
Hırã-ı esrÀrile bed-nÀm ider ey yÀr-ý kerem
Saña lÀzým ki idem óÀlümi iòhÀr u èayÀn
Bildürür dirdi saña bu dil-i bimÀr-ý kerem
Atadan ben daòý ferzend-i èAli Úýpiyem
Anamýz duòter-i düstýr-ı cihÀn-dÀr-ı kerem

- Otuz üç fÀøýl-ı èallÀmeye itdüm öýdmet
Olmýbam Óaúúa åenÀ vÀúýf-ý esrÀr-ý kerem
- 25 Niçe ýýl bayraú-ý sebz ile àazÀlar úýldum
DÀòil-i óayl-i àuzÀt eyledi serdÀr-ý kerem
Baèdehu Óaúúa åenÀ úÀêý-yý àÀzi oldum
áayret-i dinde ne var eyledüm iãÀr-ý kerem
- Uç óiãÀra úapanup úaçmadum ey dümperler?⁵²
Varadin úoçdum eyÀ eþcaè-ý edvÀr-ý kerem
áayret-i din-i èAli de yüz on üç at melÀl
Oldý ey áayret-i maèn u dürr-i ebóÀr-ý kerem
Ýki yüz elli reèÀyÀ göçürüp Erdelden
Eyledüm birbirini ãÀóib-i enbÀr-ý kerem
- 30 Aómedü'l-ism ü èAli-þevket olan defter-dÀr
Bu úadar öýdmetile itmedi enóÀr-ý kerem
İllerüñ vefret-i cevri sebeb-i tevúirý
áayrlar ôulmi åevÀb ü baña evzÀr-ý kerem
Ne revÀ dirhem içün derhem ola rýy-ı åafÀ
Gonçe-i gül gibi açýlmaya didÀr-ý kerem
äola pejmürde ola àonçe-i baòtum ne revÀ
Gül gibi gülmeye açýlmasa didÀr-ý kerem
èUlemÀ vü åuleóÀ vü fuúarÀ evãÀfuñ
Þimdi ÓÀtem-kef olan sensin eyÀ bÀr-ý kerem
- 35 Óalú-ý èÀlem seni medó eylese meddÀó olsa
Her kipi lÀyyú u elyaúdır eyÀ bÀr-ý kerem
Ebr-i bÀrÀn gibi èÀlemlere feyøüñ iripür
Didi hep òayl-i melek ebr-i pür-emùÀr-ý kerem
èUlemÀ düpkünine úap ipigidür mesned
Der-i dergÀhuña derlerse ne var dÀr-ı kerem
Edeb olsun iki üç manãýba gitdi nice mÀl

⁵² Elimizdeki yazmada bu kelimenin imlâsı bozuktur. Dümper, kuyruğu kesik canavar, anlamına gelen bir kelimedir.

- Ýtmedi vÃâyıl-ı vaãlý beni serdÃr-ý kerem
Ýki yýl daóý on aydur çeke derd ü àamý
Virmedi cÃm-ý müdÃmý dile dildÃr-ý kerem
- 40 RamaøÃn oldý vü gitdi yemedüm úatlu nièam
Yidügüm öýn-ý piger içdügüm enhÃr-ý kerem
Úaddümi bÃr-ý kitÃbet benüm itdi çü kemÃn
Bi-gümÃn olýmadum manôar-ý enôÃr-ý kerem
èAþúiyÃ vakt-i þitÃdur úatý açýlduñ sen
Hem çü yaò sözler ile ùoldý der ü dÃr-ý kerem
Úadri vü úýymeti youú cevhere beñzer ôÃtum
Hiç baúmaz yüzine ò~Ãce-i pür-bÃr-ý kerem
Òisset ü buòl u denÃvet bu cihÃný ùutdý
Yıúdý bennÃ ne temel úaldý ne divÃr-ý kerem
- 45 KimyÃ-veþ adý var kendü miãÃl-i èanúÃ
Kim ider var mý ola sýd ile bÃzÃr-ý kerem
Hem ùariú olan efendiler olup èÃli-þÃn
Hiç tenezzül mi ider itmege güftÃr-ý kerem
Óaúk-ý bÃúi bilürüz luùf u þiyem bendesiyüz
MÃdió ü vÃãýfýyuz kim ide reftÃr-ý kerem
Gel duèÃ eyleyelüm dest-i recÃ refèidelüm
Óaú teèÃlÃ ide ol dÃveri devvÃr-ý kerem
Gülþen-i èÃlem ola bÃd-ý òazÃndan bi-fer
äola pejmürde ola gülbün-i gülzÃr-ý kerem
- 50 Ýrem-ÃsÃ ola ser-sebz ü muùarrÃ ôÃtý
Devr ide vefú-ý murÃd üzre bu edvÃr-ý kerem

YÜSRÎ ⁵³

ÚASİDE-İ KEREM-NÂME-İ ESÉAD PAŞA

- 1 Nedür ey çarò-ı deni düşmen-i merdÃn-ı kerem
Òisset-Ãmýz-ı cihÃn-bîn-i debistÃn-ı kerem

⁵³ İstanbul Üniversitesi Ktp., T. 2912, v.7a.

- Dil-nüvÄz-1 lüéemÀ úahr-kün-i ehl-i vefÀ
äarâar-1 bÄd-1 hevÀ berú-1 gülistÄn-1 kerem
- ŞÀhid-i èömre vedÀè eyleyecek vaút oldı
Ölmedik üstümüze micmere-gerdÄn-1 kerem
- İtmedüñ ùÀlièümi hiç vefÀ-dÄr baña
Senden ancaú bu idi maùlab-1 iósÄn-1 kerem
- 5 Eyledüñ var ise baòt-1 siyeh ehl-i dili
ÒÀl-i ruòsÀre-i rengin-i èarÿsÄn-1 kerem
- Youşa itdüñ mi o çÄbük-rev-i vaóset-gÀhı
Siyeh-i merdümek-i çeşm-i àazÀlÄn-1 kerem
- Youşa itdüñ mi o miskin-i perişÄn-dili
Zülf-i revnaú-dih-i ruòsÀre-i òybÄn-1 kerem
- Youşa itdüñ mi o sevdÀ-zede-i hicrÄnı
Reng-i dÀà-1 siyeh-i lÀle-i bÿstÄn-1 kerem
- Youşa itdüñ mi o pür-piç-i müşevveş-óÀli
Liúa-i maóbere-i dest-i debirÄn-1 kerem
- 10 Youşa itdüñ mi anı raàmına dil-teşnelerüñ
Ôulmet-i sedd-i reh-i çeşme-i óayvÄn-1 kerem
- Youşa itdüñ mi anı deyr-i cihÄn-1 yeése
Dÿd-veş perde-keş-i sahn-1 buòÿrdÄn-1 kerem
- Nedir ey dil bu úadar daàdaàa-i istiúãÀ
Seni baòtuñ arasın elde giribÄn-1 kerem
- Belki nÀgÀh ùulÿè eyleye òurşid-i ümid
äubóa irmez mi äanursın şeb-i hicrÄn-1 kerem
- Böyledür úÀéide-i gerdiş-i fÄnÿs-1 felek
Gehi eşkÀl-i denÀéet gehi elvÄn-1 kerem
- 15 N'ola olmazsa saña baòt-1 siyÀhuñ yÀver
ÍútiøÀ itdi virem destiñe burhÄn-1 kerem
- Çehre fersÿdegi-i òÀk-i der-i devletine
Ne maóal ruòsat olursa odur ÄvÄn-1 kerem
- Var o paşa-yı felek-rütbeye bir kerre görüñ
Açıla belki kilid-i der-i eyvÄn-1 kerem

- Eyle ruòsÀre-i maúãýda süveydÀsýný òÀl
K'ola reh-yÀb-ý ten-i mürdeñe tÀ cÀn-ý kerem
- Nice paşa ki vezir ibn-i vezir ibn-i vezir
Reşk ider bende-i ednÀsına keyvÀn-ı kerem
- 20 Şir-i kuhsÀr-neseb Óayder-i hÀmýn-i edeb
èAòamet Àn ced ü eb ÓÀtem-i devrÀn-ı kerem
- Rüstem-i mülk-i veàÀ Neyrem-i deşt-i hiçÀ
MÀh-ı eflÀk-i seòÀ mÀlik-i èummÀn-ı kerem
- ÜÀrem-i èirú-ı fiten óÀsem-i biò-i şiven
èÁlim-i cümle-i fenn ò'Àce-i ÓassÀn-ı kerem
- Müteveúúie müteşerriè mütemessik úÀniè
Mütedeyyin müteverriè gül-i KenèÀn-ı kerem
- äadr-ı bezm-i büleàÀ óaøret-i Esèad Paşa
Nüsóa-i òÀtı yeter èÀleme burhÀn-ı kerem
- 25 Öihn-i pÀkine ider èaúl-ı Aristo àıbta
Reşk ider èaúl-ı FelÀùýnına LoumÀn-ı kerem
- Daòı bir tÀze nihÀl-i gül iken èÀlemde
Üoldı ÀÀArı ile gülşen-i èirfÀn-ı kerem
- Mekteb-i dÀnişi zÀny-zedi úÀliblerinüñ
Kimi Souıraù-ı himemdür kimi LoumÀn-ı kerem
- Yiridür mitin-i reşk ile döğünsün zirÀ
Viremez òÀtı gibi laèl-i BedaòşÀn-ı kerem
- Úaüre-riz olsa seóÀb-ı himemi eylerdi
Sengden mÀöineyi serv-i òırÀmÀn-ı kerem
- 30 Maòhar-ı luùf-ı äafÀ-baòşı olaydı ger üçÀc
Aña reşk eyler idi leòöet-i SaóbÀn-ı kerem
- Bir nefes àýş-ı óabÀba alabilse süóanın
Pür iderdi äadefin dürrile èummÀn-ı kerem
- Òande-riz olsa eger meyde òabÀbuñ yüzine
Bir gül eyler ki sezÀ-yı ser-i mestÀn-ı kerem
- Müstefiò olsa süheyl-i himeminden dil-i saòt
Maèden-i ùabèın ider àıbúa-kün-i kÀn-ı kerem

- Dikeli menzil-i meydân-ı feââoátde nişân
 Úaldı bu vâdide âad kez gerü Saóbân-ý kerem
- 35 Dürr-i baór-ı küremâ gevher-i kân-ı hümemâ
 Ey meh-i öâtı öiyâ-baòş-ı şebistân-ı kerem
- Sensin ol òayr-ı óalef Esèad u emced ecved
 Reşk ider ùabè-ı güher-baòşuña pîrân-ı kerem
- Sen iken ebr-i seòâ-bâr-ı sipihr-i iósân
 Pây-mâlüñ ne revâ olmaya reyyân-ı kerem
- Sen iken zemzeme-pîrâ-yı gülistân-ı hüner
 Gül-i ùabèum ola maórým-ı öoş-elóân-ı kerem
- Sen iken Üyr-ı belâgatde Kelîm-i ümmid
 Ola òayret-zede Hârÿn-ı beyâbân-ı kerem
- 40 Oldı ser-mest-i mey-i maùlab edâni-meşreb
 Aldı ehl-i hünerüñ èaúlını óırmân-ı kerem
- Olayum bâr-ý óuøÿruñda dür-efşân-ı meéâl
 Úala lâyıú mı dehen-beste bu hemyân-ı kerem
- Gÿş dutmazsa da ol àonçe-i òandân-ı kerem**
Bülbül-âsâ ideyüm tabèi àazel-ò`ân-ı kerem
- O meh eyler keremi yoúsa hilâl-i felegüñ
 İde bir nîme-i nân itdügi iósân-ı kerem
- Artırur óasreti dââ-ı dil-i zâruñ naúdin
 Cüz-i maèdÿd degül manâıb-ı öüsrân-ı kerem
- 45 Görmedük naúşını bir yerde zamânında meger
 Òâtemile bile èazm itdi Süleymân-ı kerem
- Dem-i vaâlÿnda duèâ óâøıradur dildâruñ
 İetimâd eyleme eylerse de peymân-ı kerem
- Döndi úandîl-i èamel-mânde-i deyre şimdi
 Zîb-i gül-miò-ı buò(u)l-hâne olan ö`ân-ı kerem
- Aluruz epheb-i çâlâk-ý niyâzý sürerek
 Yüsriyâ úÿsmet ise öñdül-i meydân-ý kerem
- Olmasun dââ-ý dilüm reþk-i nüçÿm-ý târem
 Ey ruò-ý maùlaè-ý öurpîd-i dÿraòþân-ý kerem

- 50 Dide-düzem niçe dem Àyine-i devrÀna
Olmadı èaks-dih-i àÿret-i imkÀn-ý kerem
Yandým Àteplere mÀnend-i tenÿr-ý keyvÀn
Ýtmedi ter þude dÀmen beni ùÿfÀn-ý kerem
Ser-i ö`Àhip-gerimi gÿy-veþ itdüm àalùÀn
Úapmadý zülf-i dil-ÀrÀ gibi çevgÀn-ý kerem
Úaddümi gerçi hilÀl eyledi óicri ammÀ
Girmedi þekl-i ufuú destüme dÀmÀn-ý kerem
Çýúdí eådÀf-ý eyÀdi-i temennÀ felege
Virmedi ebr-i emel úaüre-i nisÀn-ý kerem
- 55 Kÿdek-i þir-òor-ý mehd-i hüner úan aàlar
Úurýdí nÀfe-i Àhÿ gibi pistÀn-ý kerem
VÀdi-i fedfed-i óasretde naôar-dÿzÀnuñ
Müjedür didesine òÀr-ý muàaylÀn-ý kerem
Çekmeden sürme-i iòfÀ-yý türÀbuñ gözüme
Çekdi pinhÀne beni hicrile rindÀn-ý kerem
- Almaz erbÀb-ý kerem àamz-ý baòili gÿþa
Sengden èÀri gerek keffe-i mizÀn-ý kerem
Ýtdi àam úaddümi pür-piç-i miâÀl-ý úuàrÀ
Ne zamÀn àÀdÿr olur bendeñe fermÀn-ý kerem
- 60 Þefúatin àaf-dilÀn eyleyemez dilde nihÀn
Þiþe fÀnyis idemez setr-i þemièdÀn-ý kerem
Baña luùfuñ görünür sÀde-àÿfat úabuñda
ÓÀéil olmaz naôar-ý èÀrife óayùÀn-ý kerem
N'ola üftÀde isem þebnem-i bÀà-ý hünerem
Bir naôar eyle baña ey meh-i tÀbÀn-ý kerem
TÀ olam pertev-i mihr-i himemüñle giderek
CÀ-niþin-i àuref-i òÀver-i imkÀn-ý kerem
Sebeb-i riúúat olur úalbe niyÀz-ý þuèarÀ
áonçenüñ göñlin açar bülbul-i nÀlÀn-ý kerem
- 65 Ýdeyor mest-i meþÀm-ý dili ruòsÀruñda
Geleyor rÀyióa-i lÀle-i nuèmÀn-ý kerem

YüsriyÀ eyle makÀmÀt-ý duèÀya ÀàÀz
Aça tÀ çeþm-i dili kuól-ý äýfÀhÀn-ý kerem

Ne bu ýùnÀb-ý süóan bÀr-geh-i maúsýd
Ne bu ihÀm-ý maúÀãid ne bu ièlÀn-ý kerem

áÀyete irdi kelÀm oldý meéÀli maèlým
Ancaú olur bu fúrýþbende-i èunvÀn-ý kerem

Eyle mýúlad-ý temennÀya duèÀyý mizlÀc
Fetó ola tÀ saña bu nìm-dih-i dükkÀn-ý kerem

70 Bir duèÀ eyle ki dergÀh-ý icÀbetde bütün
Aça Àmine elin äaff-ý sürýþbÀn-ý kerem

ÁfitÀb u meh ü encüm ola tÀ kim felege
SÀye-endÀz-ý øiyÀ þekl-i çerÀàÀn-ý kerem

Pertev-i maèdelet ü mekremet ü maèrifeti
Gice gündüz ola revnaú-dih-i divÀn-ý kerem

KAYNAKÇA:

ACAR, Aslıhan YILDIZ, *Yüsrî, Hayatı, Eserleri, Edebî Kişiliği ve Divanının Tenkidli Metni* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler, Enstitüsü), Konya, 2001.

AKSOY, Hasan, "Bihiştî Ahmed Sinan Çelebi", *TDİVA*, İstanbul, 1991, C. 6, s. 144-145.

AKSOYAK, İ. Hakkı, Gelibolulu Mustafa Âlî ve Divanlarının Tenkitli Metni (Yayınlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü), Ankara, 1999.

BANARLI, Nihad Sami, *Resimli Türk Edebiyatı Tarihi*, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, İstanbul, 1971.

Beyânî, *Tezkiretü's Şu'arâ* (hzl. İbrahim Kutluk), TTK Yayınları, Ankara, 1997.

CANIM, Rıdvan, *Edirne Şairleri*, Akçağ Yayınları, Ankara, 1995.

-----, *Latîfî, Tezkiretü's-Şuarâ ve Tabsıratü'n-Nuzamâ (İnceleme-Metin)*, Ankara, 2000.

ÇAVUŞOĞLU, Mehmet, *Necâtî Bey Divanının Tahlili*, MEB Yayınları, İstanbul, 1971.

Divân-ı Rıdvân, TDK Ktp. Yz. Nu. 32, v.125

Eğirdirli Hacı Kemâl, *Câmiü'n-Nezâir*, Bâyezid Genel Ktp., Nu. 5782.

ERTAYLAN, İsmail Hikmet, *Sultan Cem*, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul, 1951.

IRKILATA, Mehmet, *Nazire Geleneği İçinde Kerem Kasideleri* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü), Adana, 2007.

İPEKTEN, Haluk, *Divan Edebiyatında Edebî Muhitler*, MEB Yayınları, İstanbul, 1996.

İSEN, Mustafa, *Künhü'l-Ahbâr'ın Tezkire Kısmı*, AKM Yayınları, Ankara, 1994.

-----, *Sehî Bey Tezkiresi, Heşt Behişt*, Akçağ Yayınları, Ankara, 1998.

KARABEY, Turgut, *Ahmed Paşa, Hayatı, Edebî Kişiliği, Eseri ve Bazı Şiirlerinin Açıklamaları*, Atatürk Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi Yayınları, Erzurum, 1991.

KILIÇ, Filiz, *Meşâirü'ş-Şu'arâ*, İnceleme-Tenkitli Metin Yayınlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü), Ankara, 1994.

Kınalızâde Hasan Çelebi, *Tezkiretü'ş-Şu'arâ* (hzl. İbrahim Kutluk), TTK Yayınları, Ankara, 1989.

KÖKSAL, M. Fatih, *Sana Benzer Bir Güzel Olamaz, Divan Şiirinde Nazire*, Akçağ Yayınları, Ankara, 2006.

KURNAZ, Cemal, *Hayâlî Bey Divânının Tahlili*, MEB Yayınları, İstanbul, 1996.

Mehmed Süreyyâ, *Sicillî Osmânî*, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul, 1996.

ONAY, Ahmet Talat, *Eski Türk Edebiyatında Mazmunlar*, MEB Yayınları, İstanbul, 1996.

PALA, İskender, *Aşkî ve Divanından Örnekler*, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1988 .

SOLMAZ, Süleyman, *Ahdî ve Gülşen-i Şu'arâsı*, AKM Yayınları, Ankara, 2005.

TARLAN, Ali Nihat, *Hayâlî Bey Divanı*, Burhaneddin Erenler Matbaası, İstanbul, 1945.

-----, *Necâtî Beg Divanı*, MEB Yayınları, İstanbul, 1963.

-----, *Ahmed Paşa Divanı*, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul, 1966.

TİMURTAŞ, F. Kadri, Makaleler (hzl. Mustafa Özkan), Ankara, 1997.

ÜNVER, İsmail, *Ahmed-i Rıdvân, Hayatı, Eserleri ve Edebî Şahsiyeti* (Basılmamış Doçentlik Tezi), Ankara, 1982.

-----, “Aşkî, Üsküdarlı” *TDVİA*, İstanbul, 1991, C. 4, s.23.

YÖNDEM, Ali Canip, vd., *Şeyhî Divanı, Tarama Sözlüğü ve Nüsha Farkları*, TDK Yayınları, Maarif Matbaası, İstanbul, 1942.

Yüsri Divanı, İstanbul Üniversitesi Ktp., T. 2912